

Näin tehtiin

Maaseudun kehittämisohjelmat 2000–2006

JULKAISIJAT	Maa- ja metsätalousministeriö PL30, 00023 VALTIONEUVOSTO Puh. (09) 160 01 www.mmm.fi Maaseutuvirasto PL 256, 00101 HELSINKI Puh. 020 77 2007 www.mavi.fi
LISÄTIETOA	Ohjelmakauden 2000–2006 hankkeista saa lisää tietoa: www.lande2000.fi Ohjelmakaudesta 2007–2013 saa lisää tietoa: www.maaseutu.fi
KÄSIKIRJOITUS	Anneli Nyqvist, Maaseutuvirasto
OHJAUSRYHMÄ	Sirpa Karjalainen, maa- ja metsätalousministeriö Salla Rossi, maa- ja metsätalousministeriö Laura Jänis, maa- ja metsätalousministeriö Sirpa Juote, Maaseutuvirasto Riika Isola, Maaseutuvirasto Eila Metsäpelto, Hämeen TE-keskus Nina Leinonen, Kainuun TE-keskus Päivi Kujala, Maaseutuverkostoyksikkö Mari Voutilainen, Joensuun seudun LEADER ry Heli Walls, Varsin Hyvä ry
KANNEN KUVAT	Pirje Jalonen, Keskisuomalaisen arkisto/Esa Kilponen, Petteri Kokkonen, Antero Lehtikoinen, Leena Lehtonen, Arja Meriluoto, Juha Paasonen, Tarja Rajakangas, Taito Kymenlaakso ry, Mari Voutilainen, Yli-Kaitalan Lomamökit
ULKOASU	Kirsti Pohjapelto
KIRJAPAINO	Painoyhtymä Oy, Porvoo 2008
PAINOSMÄÄRÄ	7 000
ISBN	ISBN 978-952-453-387-4

Näin tehtiin

Maaseudun kehittämisohjelmat 2000–2006

ESIPUHE

Kehittämistyö on jatkuvasti etenevä prosessi. Silti ohjelmakauden taite tarjoaa erinomaisen tilaisuuden tarkastella niitä tuloksia, joita ihmiset saivat aikaan kaudella 2000–2006, jota leimasi yleinen kasvu ja vakaa kehitys. Globaali ja lokaali tulivat näkyviksi asioiksi myös suomalaisella maaseudulla. Kansainväliset markkinat määrittävät suurten yritysten politiikkalinjauksia. Silti moni tärkeä suomalaisen maaseudun tulevaisuutta koskeva päätös tehdään yrityksen ja yksilön kohdalla.

Suomalainen maaseutu elää suurta muutosta. Muutos avaa aina mahdollisuuksia ja meidän ohjelmaihmisten on löydettävä keinoja, joilla noihin mahdollisuuksiin voidaan tarttua. Samalla on muistettava myös suojella ja turvata sitä, mikä maaseudusta tekee erityislaatuisen. On hienoa, että vihdoinkin yleisesti tiedostetaan maaseudun moninaisuus, erilaiset tarpeet ja voimavarat.

Suomalainen maaseudun kehitystyö on saanut kansainvälistä kiitosta monialaisuudestaan ja -tasaisuudestaan. Itse tietenkin vähättelemme saavutuksia, koska tiedämme, että saavutettu menestys ei takaa mitään tulevaisuudesta. Hyvin tehty työ antaa kuitenkin hyvän ponnistusalueen seuraaville askeleille. Osaamista, rohkeutta ja yhteistyökykyä on kertynyt ja se näkyy tuloksissa. Analysoidaan terävästi tilannetta, valmistellaan suunnitelmia ja huolehditaan sitoutumisesta ja toteutuksesta. Maaseudulla rakennetaan osaamisella tuotteita ja elämyksiä, joita myydään oikealla ylpeydellä.

EU:n maaseutupolitiikka maistuu monen suussa paperilta, mutta se on antanut myös mahdollisuuksia ja resursseja, joiden turvin toteutettiin viime kaudella yhteensä yli 20 000 hanketta, joista yli 11 000 oli maaseutuyritysten investointi- tai kehittämishankkeita. Ohjelmilla vaikutettiin yhteensä yli 15 000 uuteen ja säilytettyyn työpaikkaan sekä 7 000 uuden yrityksen syntyyn.

Näihin kansiin on koottu pieni näyte siitä, mitä maaseudulla yhteensä seitsemässä ohjelmassa tapahtui. Itä- ja Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmat, Etelä- ja Länsi-Suomen ALMA ja ELMA, toimintaryhmien ohjelmat LEADER+ ja POMO+ sekä

raja-alueiden Interreg+ olivat kaikki keskenään erilaisia, mutta täydensivät loistavasti toisiaan.

Päädymme esittelemään valtavasta kirjosta poimittuja hankkeita seitsemän teeman alla, jotka olivat yhteisiä kaikille ohjelmillemme ja loivat pohjaa tulevalle. Pyysimme mukaan asiantuntijoita, joilla oli erityistä sanottavaa omasta teemastaan, mutta annettavaa myös laajemmin. Teemat ovat osaaminen, tietoyhteiskunta, innovatiivisuus, työllisyys, yrittäjyys, sosiaalinen pääoma ja toimintatapa. Niissä on myös meidän maaseudun kehittämistemme erityisiä voimavaroja ja vahvuuksia.

Kirjaamme mahtui vain joitakin esimerkkejä onnistuneista hankkeista. Paljon olisi myös sellaisia, joiden aika vain ei ollut kypsä. Vaatii sinnikkyyttä varmistaa, että kaikki osat osuvat kohdalleen. Heikkojen signaalien nappaaminen ja hyödyntäminen avaa uusia mahdollisuuksia tulevaisuuteen, mutta se vaatii sekä herkkiä antureita että määrätietoista, pitkäjänteistä työtä.

Jokaisella ohjelmakaudella on erityiset haasteensa. Kaudella 2000–2006 talouden yleinen kasvu tuki myös maaseudun kehitystä, mutta alueiden väliset erot ovat silti merkittäviä. Kaudella 2007–2013 maaseudun kehittämisen välineistö on jälleen hieman laajempi ja uusiin haasteisiin voidaan tarttua uusin keinoin. Niitä tarvitaan, sillä toimintaympäristö muuttuu kaiken aikaa.

Kiitos kirjaa valmisteelle ryhmälle ja asiantuntijoille viisaista sanoista. Kiitos kaikille kehitystyön toteuttajille. Tulokset antakoot lisää rohkeutta kaikille niille, jotka kohdallaan kääntävät kehityksen pyörää eteenpäin.

Keväällä 2008

Sirpa Karjalainen

Neuvotteleva virkamies, MMM

SISÄLTÖ

Esipuhe	2
---------	---

JOHDANTO	7
----------	---

Maaseudun kehittämistyössä mukana paljon toimijoita	7
Ohjelmien erityispiirteitä	11
Ohjelmat toivat tuloksia	16
Kirjanteon monet vaiheet	21

TEEMA 1 Työllisyys	23
---------------------------	----

Tuloksellisten hankkeiden kautta syntyy työpaikkoja ja alueellisia vaikutuksia, Heimo Keränen	23
1. Luonnosta teolliseen tuotantoon II	26
2. Vaissi Oy:n tuotannon tehostamishanke	28
3. Käsityöverkko	30
4. Riistatalouden kehittäminen Pohjois-Karjalassa	32
5. Pinomäen ryhmäs	34
6. Pellettitehdas investointi	36
7. Koti kylässä II – hoivapalvelujen kehittämishanke kylissä	38

TEEMA 2 Yrittäjyys	41
---------------------------	----

Yrittäjyyden kasvu, Pekka Mäkinen	41
8. Nuoret yrittämään	44
9. Seudulliset yrityspalveluverkostot Hämeessä – Sypve	46
10. Kantelesärkän talli, ratsastustoiminta	48
11. Kainuun raskaskonealan uudet liiketoimintamahdollisuudet	50
12. ALI Alihankintahanke	52
13. Hakelämpölaitoksen rakentaminen	54
14. LUUPPI – Enemmän nähtävää Pohjois-Kymen alueella	56
15. Köyliön virtuaalinen kuntakeskus	58

TEEMA 3: Osaaminen, ammattitaito ja tiedon siirto	61
--	----

Oppimisen ytimessä, Hannu Katajamäki	61
16. Maailmanperintö, matkailu ja yrittäjät yhdessä (MMYY)	64
17. Ammattitaitoa raaka-aineiden jalostamiseen	66
18. Metodiboksi – menetelmiä ja ohjausta paikallisille kehittäjille	68
19. Kylä 24h: perinne elää – kylät elävät	70
20. Elämäniloa esteettömästi -kehittämishanke	72
21. Lounafood	74
22. Fennico More II	76

TEEMA 4 Tietoyhteiskunta	79
---------------------------------	----

Tietoyhteiskunta, Ari Ylönen	79
23. Kyläradio – village radio	82
24. Verkkohoitajajärjestelmä	84
25. Tulevaisuuden laajakaista – Framtidens Bredband	86
26. Karhuseudun suistomaat	88
27. Multipoint – Langaton laajakaista -pilotti	90
28. Etämetsät hoitoon	92

TEEMA 5 Innovatiivisuus	95
--------------------------------	----

Innovatiivisuus ja uudet toimintamallit, Hilka Vihinen	95
29. Hope – uuden toimintamallin rakentaminen ja testaus	98
30. Osaamiskeskuksen perustaminen	100
31. Yritystuki talviauraukseen	102
32. Yksilöllinen turvaverkko dementoituneille – EEVA	104
33. Maaseudun koiranelämää	106

TEEMA 6: Yhteisöllisyys	109
--------------------------------	-----

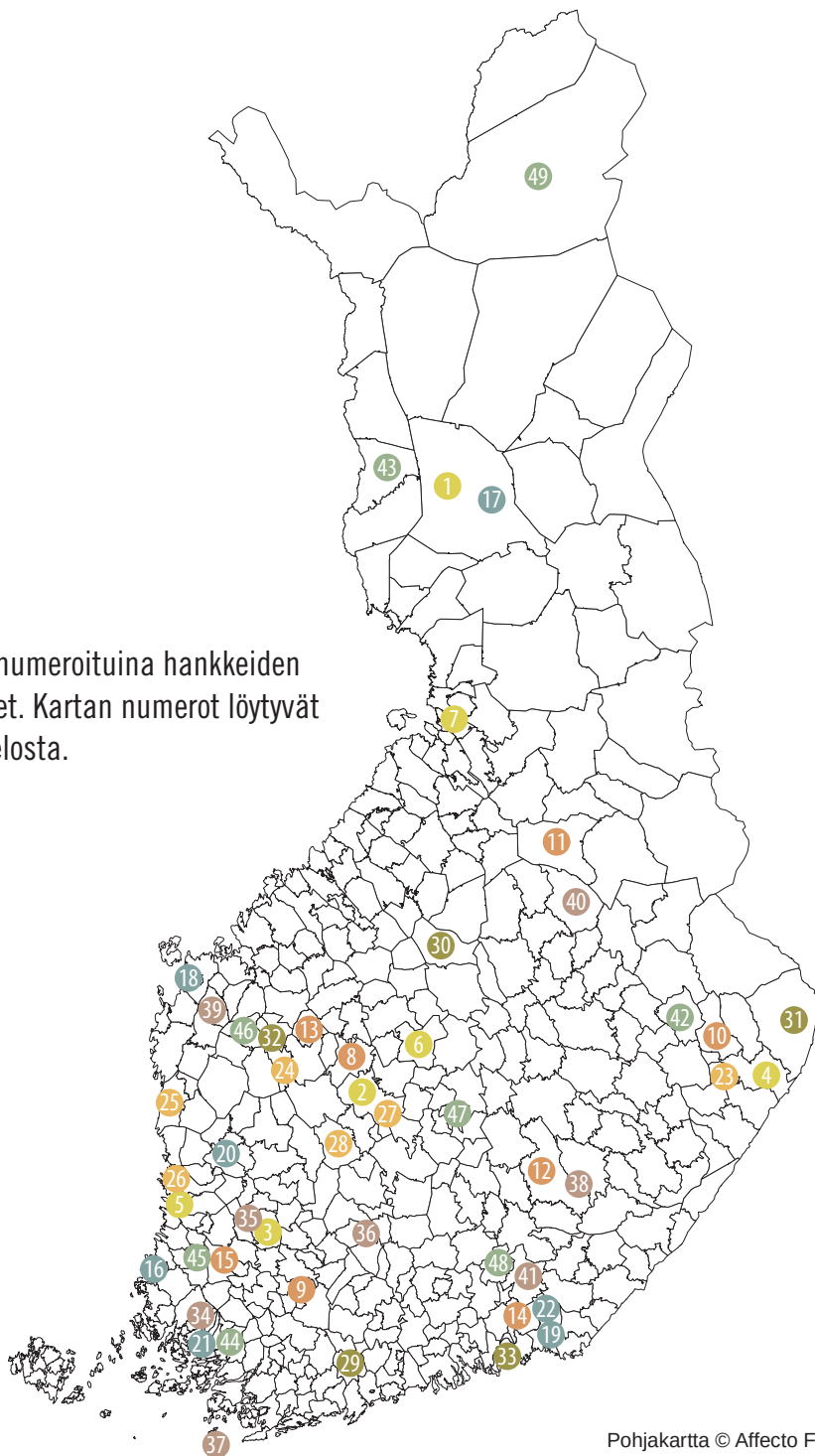
Sosiaalisen pääoman hallinta hyvinä käytänteinä Torsti Hyryläinen	109
34. Asema-projekti 2002–2004	114
35. Nuori johtajuus/ohjaajuus	116
36. Kynnys matalaksi – maallimuutto helpoksi	118
37. Palvelukotitoiminnan ja verkoston kehittämishanke	120
38. Kyläspotti-hanke	122
39. Perhe-energiaa	124
40. Kytee 3 -hanke	126
41. Pohjois-Kymenlaakson lastenkulttuurihanke	128

TEEMA 7: Hyvä hallinnointi ja toimintatapa	131
---	-----

Hyvät toimintatavat tuovat parhaan tuloksen, Päivi Pylkkänen	131
42. Strateginen hanke 2	134
43. Kylät järvien syleilyssä II	136
44. Liedon Vanhalinnan kulttuuripolut	138
45. Pyhäjärvisuudun ekopisteet kuntoon	140
46. Luokkaretket ja leirikoulut	142
47. Sukupolvenvaihdos ja investoivat maatilat	144
48. Jaalan kylien kehittämisohjelma 2005	146
49. Sisnaa poronahkaa	148
Kuntalainoitus auttaa hankkeiden toteutumista	150

Lisätietoja	152
-------------	-----

Kartassa on numeroituina hankkeiden toteutusalueet. Kartan numerot löytyvät sisällysluettelosta.

Kuva: Petteri Kokkonen

Johdanto

Maaseudun kehittämistyössä mukana paljon toimijoita

Maaseutualueilla tehdään paljon työtä maaseudun elinvoimaisen kehityksen varmistamiseksi. Tässä työssä on mukana laaja joukko maaseudun asukkaita, yrittäjiä, yhdistyksiä ja kehittäjäorganisaatiota.

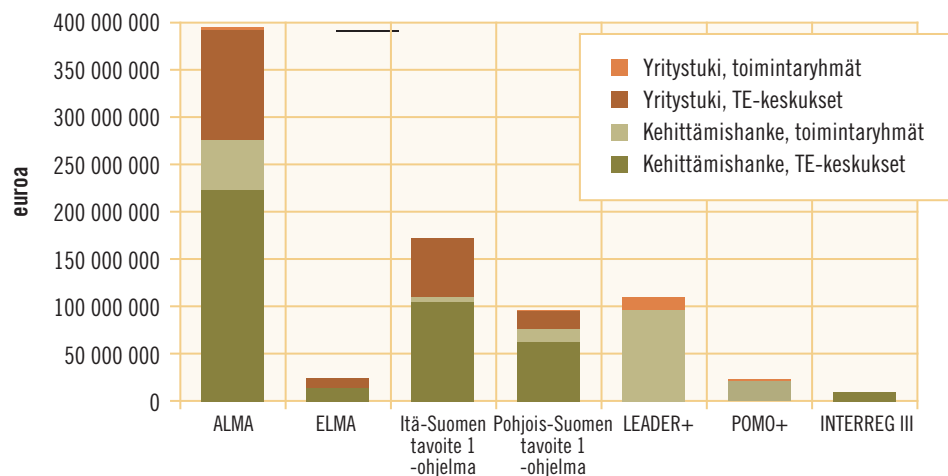
Maaseudun kehittämistyön välineinä EU:n vuosina 2000–2006 olivat maaseudun kehittämisohjelmat, joiden rahoitus oli kokonaan tai osin kansallista ja osin EU-rahaa. Suomessa toimi ohjelmakauden 2000–2006 aikana seitsemän alue- ja yhteisöaloiteohjelmaa, joiden vaikutus kohdistui maaseudulle. Kaiken kaikkiaan näissä ohjelmissa toteutettiin kuuden vuoden aikana yli 20 000 hanketta ja yritystukea.

Itä- ja Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmissa, Alueellisessa maaseudun kehittämisohjelmassa (ALMA) ja Etelä-Suomen maaseutuohjelmassa (ELMA) olivat käytössä hyvin samansuuntaiset välineet. EU-osarahoitteinen ALMA-ohjelma toimi tavoite 1 -alueiden ulkopuolella ja sen työtä jatkoi kansallisesti rahoitettu ELMA.

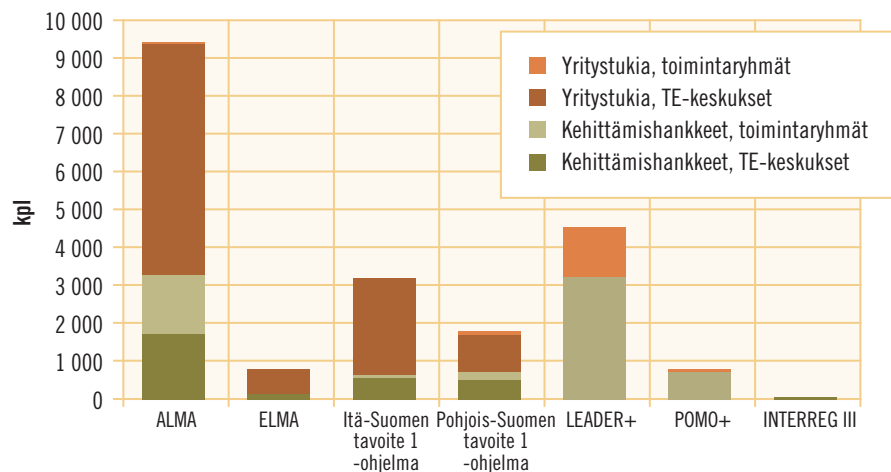
Paikallislähtöisyys oli toimintaryhmätyön keskeinen periaate. Toimintaryhmätyötä toteutettiin ohjelmakaudella 2000–2006 LEADER+-, POMO+-, Tavoite 1-, ALMA- ja ELMA-ohjelmien rahoituksella. Lisäksi INTERREG III -ohjelman hankkeilla luotiin toimivia yhteistyösuhteita yli Suomen rajojen.

Kuvio 1.

Maaseutuohjelmien kehittämishankkeiden ja yritystukien julkinen rahoitus sekä toimintaryhmien rahoittamien hankkeiden julkinen rahoitus, 31.12.2007

Kuvio 2.

Maaseutuohjelmien kehittämishankkeiden ja yritystukien lukumäärä sekä toimintaryhmien rahoittamien hankkeiden lukumäärä, 31.12.2007

Vaikka kehittämistyön välineet ja tavoitteet olivat hyvin yhteismitallisia eri ohjelmissa, alueilla päätettiin mitä toimia otettiin käyttöön ja miten niitä painotettiin.

Maatalouden työllistävyys ja maatilojen määrä ovat viime vuosina vähentyneet ja maaseudun elinkeinorakenne on monipuolistunut. Työllisyys on kasvanut erityisesti yksityisissä palveluissa. Työllisyyden kasvu maaseudulla perustuukin yrittäjyyteen. Erityisesti naiset ovat nyt perustaneet uusia yrityksiä.

Ohjelmatyön kehittämistoimet loivat edellytyksiä mikro- ja pienyritysten toiminnalle sekä uusien työpaikkojen syntymiselle. Uusia työpaikkoja syntyi ohjelmatoiminnan tuloksena yli 15 000 ja uusia yrityksiä yli 7 000.

Maaseudun ihmisten koulutustason ja osaamisen kasvu sekä niitä tukevien palvelujen saatavuus tuovat mukanaan myös uusia työpaikkoja. Viljelijöiden, maaseutuyrittäjien ja metsänomistajien ammattitaitoa, osaamista ja pätevyyttä lisättiin ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen avulla. Toimintaryhmien järjestämiin koulutuksiin osallistuivat myös muut maaseudun asukkaat. Kaikkiaan koulutukseen osallistui ohjelmissa yli 250 000 henkilöä, joista naisia oli 94 000 ja nuoria noin 52 000 henkilöä.

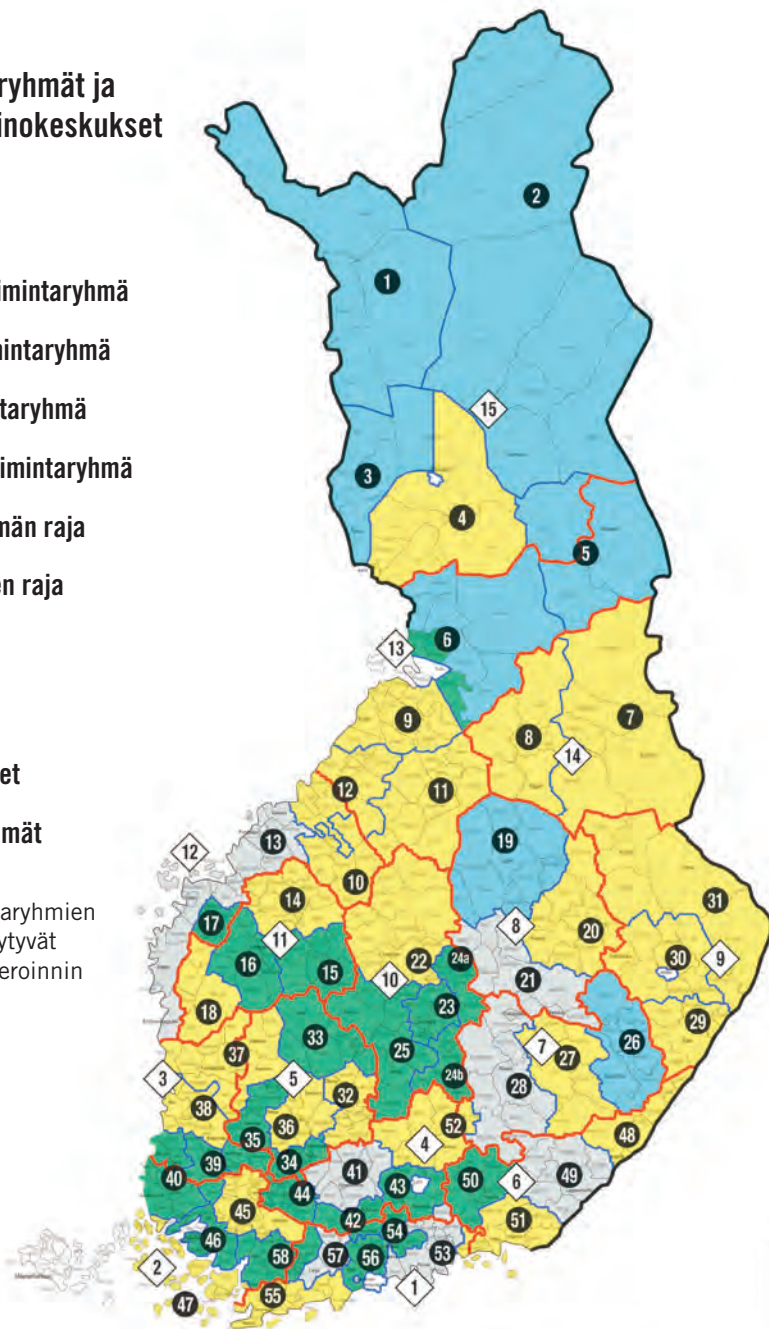
Tärkeää ohjelmatyössä oli omaehtoinen paikallislähtöinen toiminta, joka korosti yhteisöllisyyttä ja asumisviihtyvyyttä. Työtä toteutti Suomessa 58 paikallista toimintaryhmää yhdessä TE-keskusten, alueen kuntien, yhteisöiden ja yrittäjien sekä hanketoimijoiden kanssa. Toimintaryhmät kehittivät maaseudun elinkeinoja ja rahoittivat niitä tukevia kehittämis- ja yrityshankkeita, jotka pääosin toteutettiin paikallisesti, mutta myös alueiden välisesti ja kansainvälisesti. Monissa toimintaryhmien hankkeissa maaseudun kulttuuriperinnön suojelu ja säilyttäminen nähtiin tärkeäksi etenkin kylien identiteetin ja matkailun kannalta. Hankkeissa kehitettiin myös maaseutuasumista, maallemuuttoa, henkistä hyvinvointia ja jakamista, lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia, kylien palveluja, ympäristön- ja maisemanhoitoa sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta.

Paikalliset toimintaryhmät ja Työvoima- ja elinkeinokeskukset

- LEADER+-toimintaryhmä
- POMO+-toimintaryhmä
- ALMA-toimintaryhmä
- Tavoite 1 -toimintaryhmä
- Toimintaryhmän raja
- TE-keskuksen raja

- TE-keskukset
- Toimintaryhmät

TE-keskusten ja toimintaryhmien nimet ja yhteystiedot löytyvät sivulta 152 kartan numeroinnin mukaisesti.

©Maa- ja metsätalousministerio

Muokattu: 2019/01/01

Ohjelmien erityispiirteitä

Etelä- ja Länsi-Suomen ohjelmat ALMA ja ELMA

ALMA-ohjelman keskeisenä tavoitteena oli maaseutualueiden asukkaiden elämisen ja toimeentulon turvaaminen ydin- ja harvaanasutulla maaseudulla. Ohjelma oli julkiselta rahoitukselta ja siten myös hankemäärältään ohjelmakaudella 2000–2006 toteutetuista maaseudun kehittämisohjelmista suurin. Toteutetut kehittämishankkeet ja yritystuet paransivat yritystoiminnan edellytyksiä ja monipuolistivat maaseudun palveluja. Lisäksi monet ALMA-alueen TE-keskukset tehostivat yritystoimintaa erillisillä teema- ja toimialaohjelmilla.

Ohjelmaa toteutettiin Suomen tavoite 1 -alueen ulkopuolella 13 maakunnan alueella Etelä- ja Länsi-Suomessa. Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa ohjelma-alueeseen kuului vain osa maakuntaa. Suurimpien kaupunkien asemakaava-alueet eivät kuuluneet ALMA-alueeseen.

Koko ohjelman 390,6 miljoonan euron EU:n, valtion ja kuntien julkisesta rahoituksesta maatilakytkentäisiin yrityshankkeisiin kohdistui noin kolmannes, yhteensä 115,7 miljoonaa euroa. Ohjelman 9 462 hankkeesta jopa 65 prosenttia oli yrityshankkeita. Yli puolet (58 %) ohjelman koko julkisesta rahoituksesta ja valtaosa yrityshankkeista kohdistui ydinmaaseudulle.

Paikallinen toimintaryhmätyö vakiintui osaksi ALMA-ohjelmaa. Toimintaryhmät loivat omalta osaltaan uusia toimintatapoja maaseudun kehittämiseen. Kahdenkymmenen ALMA-toimintaryhmän hankkeiden keskeisimpiä vahvuuksia olivat kylätoiminta, yhteistyö ja verkostoituminen sekä asumisviihtyvyydestä ja ympäristöstä huolehtiminen. Lähes puolet ohjelman kaikista kehittämishankkeista oli ALMA-toimintaryhmien rahoittamia. Ne olivat keskimäärin pieniä, sillä julkiselta rahoitukseltaan toimintaryhmien hankkeet olivat vain noin viidesosa kaikista ohjelman kehittämishankkeista. Koko ohjelman julkisesta rahoituksesta toimintaryhmien rahoittamien 1 583 hankkeen osuus oli noin 13 prosenttia.

ALMA-ohjelman päätyttyä vuonna 2006 sen työtä jatkoi kansallisesti rahoitettu ELMA-ohjelma. ELMA:n noin 23 miljoonan euron julkisesta rahoituksesta 45 prosenttia kohdistui yrityshankkeisiin, pääasiassa maaseutuelinkeinojen monipuolistamiseen liittyviin maatilainvestointeihin. Näillä kehitettiin perinteiselle maatilalle muuta yritystoimintaa, kuten maaseutumatkailu- tai hoivapalveluja. Sen lisäksi merkittäviä rahoituskohteita olivat metsätalousinvestoinnit ja yritystoimintojen monipuolistamiseen liittyvät investoinnit. Pieni osa rahoituksesta käytettiin maataloilla tapahtuvaan elintarvikejalostukseen. Kehittämishankkeiden julkisesta rahoituksesta suurin osa oli maaseutuelinkeinojen monipuolistamishankkeita. Yli puolet (54 %) ohjelman koko julkisesta rahoituksesta kohdistui ydinmaaseudulle ja harvaanasutulle maaseudulle. ELMA-ohjelmasta ei rahoitettu toimintaryhmien hankkeita.

Itä- ja Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmat

Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelman strategian painopisteinä olivat yritystoiminnan vahvistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden parantaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Toimet paransivat alueiden vetovoimaisuutta ja työllisyyttä sekä vähensivät pitkistä etäisyyksistä aiheutuvia haittoja. Ohjelmaa toteutettiin neljässä maakunnassa Itä-Suomessa: Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun alueilla. Tavoite 1 -ohjelmilla on kehitetty Itä- ja Pohjois-Suomea neljän eri rahaston yhteisvoimin. Euroopan maaseudun kehittämisrahaston (EMOTR) lisäksi tavoite 1 -ohjelmissa oli käytössä muiden rahastojen, kuten aluekehitysrahaston (EAKR), sosiaalirahaston (ESR) ja Kalatalouden kehittämisrahaston (KOR) varoja.

Kehittämishankkeita, maatilakykentäisiä yritystukia ja investointeja oli kaikkiaan 3 289 kpl. Niihin käytettiin EU:n, valtion ja kuntien julkista rahoitusta noin 171,1 miljoonaa euroa. Ohjelman julkisesta rahoituksesta toimintaryhmien 173 hankkeeseen kohdistui noin 5,9 miljoonaa euroa. Yli kolmannes (36 %) ohjelman julkisesta tuesta suuntautui yrityshankkeisiin. Yrityshankkeita oli määrällisesti lähes 80 prosenttia kaikista ohjelman hankkeista. Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa kehittämishankkeet olivat budjetiltaan suuria ja vaikuttavuutensa ansiosta

merkittäviä. Samoin rahoitettiin myös paljon laajoja, yli maakuntarajojen toteutettuja hankkeita. EMOTR-O -varoista 77 prosenttia kohdistui harvaanasutulle ja ydinmaaseudulle. Ohjelmaa toteutti kaksi toimintaryhmää Etelä- ja Pohjois-Savossa: Piällysmies ja Ylä-Savon Veturi.

Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelman strategisena tavoitteena oli lisätä alueen taloudellista kasvua, alentaa työttömyyttä ja väkiluvun vähenemistä. Ohjelman toimilla haluttiin parantaa alueen kehittymisen ja asukkaiden toimeentulon mahdollisuuksia luomalla uusia työpaikkoja ja uutta yrittäjyyttä. Ohjelma-alueeseen kuuluivat Lapin lisäksi Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Keski-Suomen maakunnat, joista osa kuului myös ALMA-alueeseen.

Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmaa toteuttavia toimintaryhmiä oli Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla yhteensä viisi. Toimintaryhmien noin kahtasataa kehittämishanketta ja sataa yrityshanketta rahoitettiin 15,1 miljoonalla eurolla EMOTR-O rahaston, valtion ja kuntien rahoitusta. Lapissa toimintaryhmillä oli monipuolisemmat mahdollisuudet rahoittaa erilaisia hankkeita. EMOTR-rahoituksen lisäksi ryhmillä oli käytössä myös EAKR- ja ESR-rahoitusta.

Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa EU:n, valtion ja kuntien julkinen rahoitus oli maaseudun toimintalinjassa yhteensä 94,3 miljoonaa euroa. Ohjelmalla toteutettiin 1 871 hanketta. Valtaosa hankkeista oli yritystukia (62 %), mutta kehittämishankkeiden osuus oli rahoitukseltaan merkittävä, lähes 75 prosenttia julkisesta rahoituksesta. Pohjoisen harvaanasuttu ja ydinmaaseutu hyötyivät hyvin ohjelmasta, sillä EMOTR-O -rahoituksesta yli 90 prosenttia kohdistui näille alueille.

LEADER+-toiminnan ytimenä paikallislähtöisyys

LEADER+-ohjelma on täydentänyt muita maaseudun kehittämisohjelmia paikallislähtöisellä toimintatavalla ja rahoittamalla pienimuotoisia ja innovatiivisia hankkeita ja yritystukia. LEADER on lyhenne ranskankielisistä sanoista ja tarkoittaa, että ohjelman tavoitteena on toimia yhdysiteenä maaseudun talouden

kehittämiseen tähtäävien toimien välillä. Ohjelmaa toteutti 25 paikallista toimintaryhmää eri puolilla Suomea. LEADER+-toimintaryhmät vakiinnuttivat ohjelmakaudella paikkansa alueiden kehittäjinä.

Kehittämistyössä korostettiin paikallisten asukkaiden omaa aktiivisuutta ja vastuuta kotiseutunsa kehittämisessä. Paikallislähtöisyytensä vuoksi hankkeet olivat keskimäärin pienempiä kuin muiden ohjelmien hankkeet. Kehittämistyöhön saivat osallistua kaikki asiasta kiinnostuneet maaseudun asukkaat. LEADER+-ohjelman erityispiirteenä oli rahoituksen suuntaaminen myös alueiden väliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. LEADER+-ohjelma oli ainut ohjelmakauden 2000–2006 maaseudun kehittämisohjelmista, josta voitiin rahoittaa kaikkia maaseudun mikroyrityksiä ilman maatilakykentää.

LEADER+-hankkeisiin käytettiin julkista EU:n, valtion ja kuntien rahoitusta noin 109 miljoonaa euroa. Hankkeita oli kaikkiaan 4 790, joista kolmannes oli yrityshankkeita. Mikroyritykset saivat reilut kaksi kolmasosaa LEADER+-ohjelman yritystuista, kolmanneksella yrityksistä oli maatila. Rahoituksesta kuitenkin valtaosa (87 %) kohdistui kehittämishankkeisiin. Ohjelman koko rahoitus oli LEADER+-ryhmien hankkeiden käytössä. Keskimäärin toimintaryhmää kohti käytössä oli 4,4 miljoonaa euroa julkista rahaa. Lisäksi rahoitusta kohdistui paikallisten LEADER+-ryhmien hallintoon. LEADER+-ohjelman julkisesta rahoituksesta peräti 76 % kohdistui harvaanasutulle ja ydinmaaseudulle.

POMO+-ryhmät tekivät paikallista omaehtoista työtä kansallisesti

Kokonaan kansallisesti rahoitettu POMO+-ohjelma toteutti paikallista omaehtoista maaseudun kehittämistä LEADER+-ohjelman tapaan muuta ohjelmatyötä täydentäen. POMO+-ohjelma korosti maaseudun asukkaiden paikallisia strategioita ja kehittämishankkeita, jotka tuovat alueille uusia toimijoita ja lähestymistapoja maaseudun kehittämiseen sekä uusia työtilaisuuksia ja yritystoimintaa.

Ohjelman seitsemän paikallisen toimintaryhmän kautta toteutui yhteensä 779 kehittämishanketta ja muutama yritystuki, joiden julkinen rahoitus oli yhteensä

noin 18,4 miljoonaa euroa. Kullakin toimintaryhmällä oli käytössä hankkeisiin keskimäärin 2,6 miljoonaa euroa. Ohjelman julkinen rahoitus koostui valtion ja kuntien osuudesta. Se kohdistui maaseudun paikalliseen kehittämiseen ja toimintaryhmien rahoittamiin kehittämishankkeisiin ja investointeihin. Harvaan-asuttu maaseutu ja ydinmaaseutu hyötyivät hyvin rahoituksesta, sillä yli puolet (54 %) julkisesta rahasta ohjautui siellä toteutettuihin kehittämishankkeisiin.

INTERREG loi yhteistyötä yli rajan

INTERREG-ohjelmien ensisijaisena tavoitteena oli edistää pysyvien yhteistyösuhteiden syntymistä eri maiden välillä. Koska rajat ylittävien yhteistyösuhteiden ja verkostojen luominen on paljon haastavampaa kuin vastaava kansallinen toiminta, ei INTERREG-ohjelmiin kanavoidulla julkisella rahoituksella voi saavuttaa vastaavansuuruisia työllistämisaikavaihteluja kuin puhtaasti kansallisten rajojen sisällä toteutetuissa ohjelmissa.

Tavoitteena INTERREG-ohjelmissa oli aito yhteistyö. Haaste ei ollut yksinkertainen esimerkiksi sosiaalitoimen, kulttuurin, hallinnon tai maaseudun kehittämisen aloilla. Ongelmista huolimatta toimintaan nähdään sisältyvän suuria tulevaisuuden mahdollisuuksia, pitkällä tähtäimellä erityisesti INTERREG-toiminnan painopistealueena olevien rajaseutu-alueiden taloudellisessa kehittämisessä.

INTERREG III -ohjelman toimeenpanoon osallistui kaudella 2000–2006 yhdeksän eri ministeriötä myöntämällä ja hallinnoimalla hankkeiden kansallista julkista vastinrahoitusta. Suurimmat toimijat olivat sisäasianministeriö ja ympäristöministeriö. Ohjelma koostui kahdeksasta alueellisesta ohjelmasta. Maakunnan liitot toimivat hallinto- ja maksuviranomaisena niissä ohjelmissa, joissa nämä tehtävät oli annettu Suomeen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala myönsi kaudella 2000–2006 INTERREG-rahoitusta 58 hankkeelle käyttäen niihin kansallista julkista rahoitusta 4,4 miljoonaa euroa. Hankkeet saivat saman verran rahoitusta Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR). Lisäksi hankkeilla oli käytössä kuntien rahoitusta. Hank-

keiden joukossa oli muun muassa maatilamatkailuun, elintarvikkeiden vientiedellytyksiin ja kulttuurimaiseman säilyttämiseen liittyviä hankkeita koko Suomen alueella.

Juuri Interreg-tyyppisessä toiminnassa EU-rahoituksen avulla voitiin toteuttaa sellaisia eri valtioiden rajoja ylittäviä hankkeita, jotka eivät olisi tulleet koskaan toteutetuiksi pelkästään kansallisin varoin.

Ohjelmat toivat tuloksia

Työllisyys

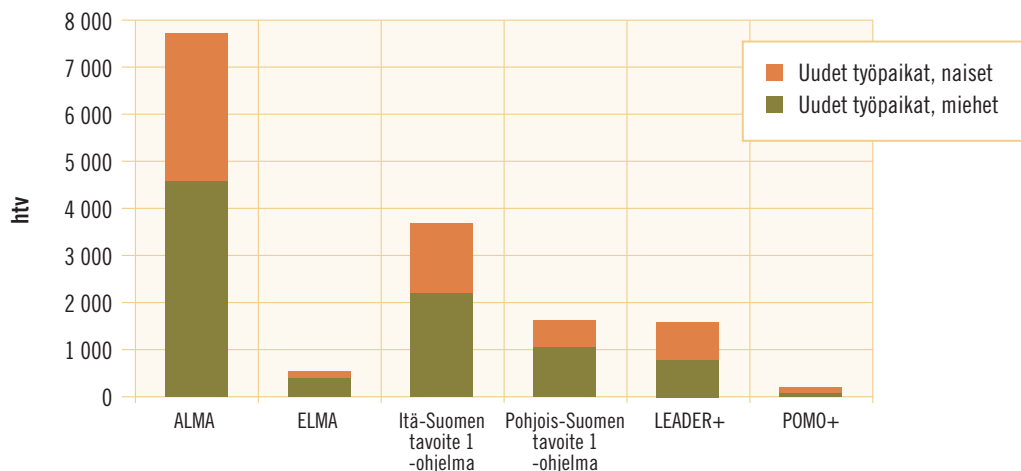
Kun maaseutuohjelmien hankkeiden tuloksia mitataan niiden työllistävyiden kannalta, seitsemän vuoden aikana syntyi yli 15 000 uutta työpaikkaa henkilötyövuosissa mitattuna. Naisten uusia työpaikkoja ohjelmissa syntyi 41 % kaikista ohjelmien uusista työpaikoista. Noin joka neljäs syntynyt uusi työpaikka oli alle 30-vuotiaan nuoren työpaikka. LEADER+-ohjelmassa nuorten työpaikkojen osuus oli suurin, hieman yli neljännes (25,8 %).

Rahoitukseltaan ja hankemäärältään suurimman ALMA-ohjelman kehittämistyön tuloksena syntyi yli puolet kaikista ohjelmien uusista työpaikoista (7 765 htv).¹⁾ Noin joka toinen syntynyt uusi työpaikka oli naisten. Lähes viidennes uusista työpaikoista oli nuorten työpaikkoja. Vaikka ALMA-toiminta ei saavuttanut kaikkia tavoitteitaan työllisyyden kannalta, sitä täydentävä ELMA korjaa osin ALMA-ohjelman satoa.

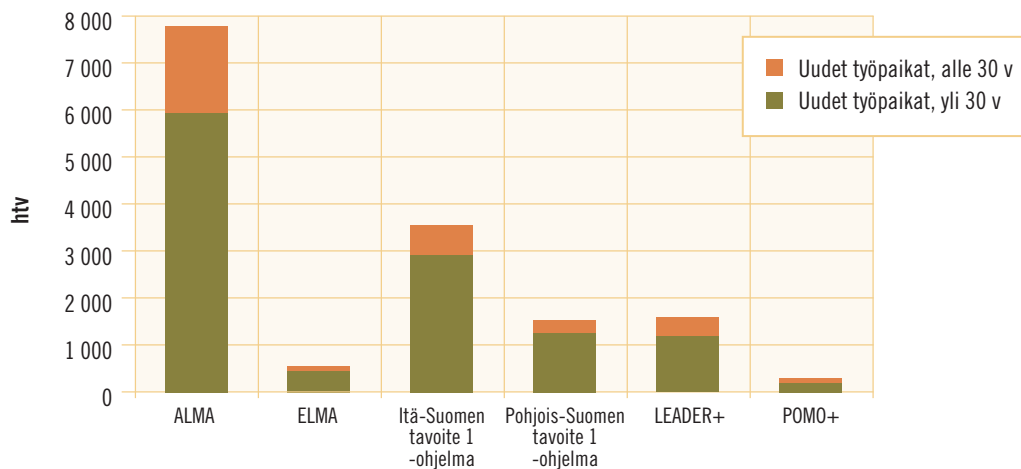
1. ALMA-ohjelma päättyi muita maaseutuohjelmia aikaisemmin, jo vuonna 2006. Hankkeiden työllisyyttä ja yrittäjyyttä koskevat seurantatulokset tiedetäänkin ALMA:n osalta jo lopullisesti. Kirjan vertailusta puuttuvat muiden maaseutuohjelmien lopulliset seurantatiedot, koska hankkeista vasta hieman yli puolet on päättynyt. Tästä johtuu, että tulokset työllisyyden ja uusien yritysten osalta tulevat todennäköisesti kasvamaan merkittävästi ohjelmien toteuttamisajan päätyttyä vuoden 2008 lopussa.

Kuvio 3.

Eri ohjelmien tuloksena syntyneet uudet työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuina ja naisten työpaikkojen osuus niistä, 31.12.2007

Kuvio 4.

Eri ohjelmien tuloksena syntyneet uudet työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuina ja nuorten työpaikkojen osuus niistä, 31.12.2007

Tavoite 1 -ohjelmien johtavana ajatuksena oli työllisyyden kasvattaminen mahdollistamalla tasapuolinen kehitys syrjäisemmillä alueilla. Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa syntyi vajaa neljäsosa ohjelmien kaikista uusista työpaikoista (3 676 htv), näistä lähes joka toinen harvaanasutulle tai ydinmaaseudulle. Itä-Suomessa myös uusien naistyöpaikkojen osuus oli merkittävä, sillä yli puolet kaikista uusista työpaikoista oli naisten työpaikkoja. Pohjois-Suomeen syntyi vähemmän uusia työpaikkoja (1 626 htv), mutta neljä viidestä uudesta työpaikasta syntyi harvaanasutulle tai ydinmaaseudulle.

Myös LEADER+-ohjelman yhtenä tavoitteena oli uusien työpaikkojen synnyttäminen maaseudulle. LEADER+-ohjelman tuloksena syntyi 1 561 uutta työpaikkaa henkilötyövuosissa mitattuna. Naisten ja nuorten työllisyyden edistämisessä ohjelma onnistui muita ohjelmia paremmin, sillä hieman yli puolet uusista työpaikoista oli naisten, neljännes alle 30-vuotiaiden nuorten työpaikkoja. Ohjelman muut tavoitteet, informointi, aktivointi, yhteistyö ja koulutus, ylittyivät sen sijaan moninkertaisesti.

POMO+-ohjelma loi uusia ja uudistettuja työpaikkoja vähän. Jos kuitenkin huomioidaan julkisen rahoituksen määrä, työpaikkoja syntyi suhteessa paremmin kuin esimerkiksi Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa.

Interreg III -ohjelmassa keskeistä oli kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittäminen. Tulosten kannalta ensisijaista ei siten ollut muiden ohjelmien tapaan uusien työpaikkojen ja yritysten syntyminen.

Monet hankkeet ovat vielä kirjaa kirjoittaessa kesken, sillä ohjelmien toteuttaminen voi jatkua ALMA-ohjelmaa lukuun ottamatta vuoden 2008 loppuun saakka. Ohjelmista odotetaan vielä lisää tuloksia ja uusia työpaikkoja.

Yritystoiminta

Vajaa puolet Suomen yrityksistä sijaitsee maaseudulla, jossa yrittäjyys on useimmiten pienyritysvaltaista. Maatalouden ohella muuta yritystoimintaa harjoittaa noin kolmasosa maataloista. Yhtenä ohjelmien seurannan kohteena oli uusien

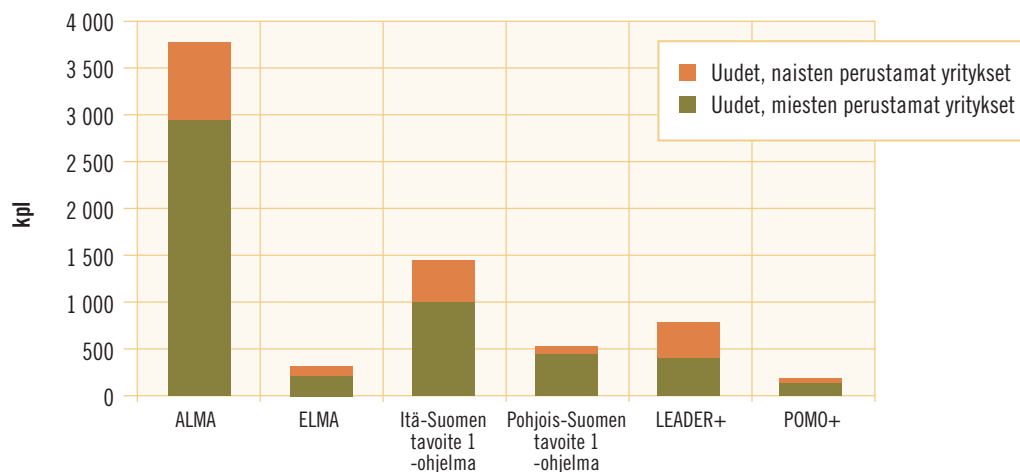
yri­tysten syntyminen maaseudulla. Monialaisten tilojen toimintaedellytyksiä pa­rantaneet toimet eri ohjelmissa ovat monipuolistaneet maaseudun elinkeinora­kennetta. Ohjelmatyön tuloksena syntyi kaikkiaan yli 7 000 uutta yritystä, joista naisten yrityksiä oli vajaa kolmannes.

Rahoitukseltaan ja hankemäärältään suurimmassa ALMA-ohjelmassa myös yritys­rahoituksen osuus oli suuri, hieman yli puolet kaikkien ohjelmien yritysrahoituk­sesta ja kolmannes ohjelman koko rahoituksesta. Myös yli puolet kaikista uusista yrityksistä syntyi ALMA:ssa. Joka kolmas ALMA-ohjelmatyön tuloksena synty­neestä yrityksestä aloitti harvaanasutulla tai ydinmaaseudulla. Viidennes uusista yrityksistä oli naisten perustamia yrityksiä.

ALMA-ohjelman rahoitus loppui jo vuonna 2006, joten hyvin vauhtiin päässyt ohjelmatyö jatkui vuonna 2006 kansallisella siirtymäkauden ELMA-ohjelmalla. Kuten kaikissa ohjelmissa, yritysrahoitus painottui ohjelman loppukauteen. Näin myös ELMA-ohjelmasta tuli hyvin yritysrahoituspainotteinen. Peräti 45 % ohjel­man koko julkisesta rahoituksesta kohdistui yritystukiin.

Kuvio 5.

Syntyneet uudet yritykset ja naisten perustamien uusien yritysten luku­määrät ohjelmissa, 31.12.2007

Myös Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa yritysrahoituksen osuus oli suuri, 42 % ohjelman koko rahoituksesta. Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa syntyi joka viides uusi yritys kaikista ohjelmista eli lähes 1 500 uutta yritystä. Kolmasosa syntyneistä yrityksistä oli naisten perustamia. Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa uusia yrityksiä syntyi 560. Uusien yritysten määrä ylitti tavoitteet, vaikka yritysrahoitus jäi pieneksi. Jokatoiminnuusyritys Pohjois-Suomessa aloitti harvaanasutulla tai ydinmaaseudulla, mutta vain joka viides uusi yritys oli naisten perustama.

LEADER+-ohjelmassa uusia yrityksiä syntyi 576 kpl, mikä on isoja ohjelmia vähemmän, mutta ylitti ohjelmalle asetetut tavoitteet. LEADER+-ohjelmassa kolme neljästä uudesta yrityksestä syntyi harvaanasutulle tai ydinmaaseudulle, ja lähes joka toinen uusi yritys oli naisten perustama. Nuorten perustamia yrityksiä oli 17 % uusista yrityksistä. POMO+-ohjelmassa yritysrahoituksen merkitys oli marginaalinen. Vain joka viideskymmenes kaikkien ohjelmien uusista yrityksistä syntyi POMO+-ohjelmassa.

Maaseudun uudet yritykset

Maaseudun yrityksistä vajaa puolet toimii palvelualalla. Palveluiden tuotanto on jo maaseudullakin suurin ja edelleen kasvava sektori. Uusia yrityksiä on syntynyt etenkin matkailu-, virkistys- ja ohjelmapalvelutoimintaan. Kuntien palvelurakenteen uudistaminen on lisännyt hyvinvointi- ja hoivapalvelujen tarvetta. Ohjelmallista työtä on tehty myös elintarvikkeiden, keräilytuotteiden ja luomutuotteiden jalostuksen, teollisuuden alihankintojen sekä tuotantoketjujen ja verkostojen hyväksi. Yrityskohtaiset investoinnit, teknologian kehittäminen ja tietotekninen osaaminen sekä yritysten laatuosaaminen ja laatujohtaminen ovat olleet yhteinä kehittämisen kohteena.

Metsänomistajien ja metsätaloudessa toimivien yrittäjien hankkeissa kehitettiin metsien taloudellista ja kestävää käyttöä. Metsätalouden elinkeinojen monipuolistaminen on parantanut energiapuun ja puuraaka-aineen hankintaa, puun mekaanista jatkojalostusta ja puuhun perustuvaa yritystoimintaa. Metsätaloustoimien piirissä on tehty energiainvestointeja ja muita yritysinvestointeja sekä vahvistettu yhteistyötä ja verkostoitumista.

Kirjanteon monet vaiheet

TE-keskusten maaseutuosastoja ja paikallisia toimintaryhmiä pyydettiin keväällä 2007 lähettämään ehdotuksia parhaimpina pitämistään maaseudun kehittämishankkeista ja yritystuista. Kyselyn tarkoituksena oli löytää esimerkkejä työnimeltään Hyvät käytännöt -kirjaan. Vastauksia tuli noin kolmeltakymmeneltä ohjelmakaudella vaikuttaneelta toimintaryhmältä kaikkien TE-keskusten alueilta eri puolilta Suomea. Myös TE-keskukset tarjosivat runsaasti hanke-esimerkkejä, joita kertyi lopulta yhteensä yli kaksisataa. Valitettavasti kirjaan voitiin valita mukaan vain pieni osa näistä hankkeista.

Kirjassa esiteltävät hankkeet kertovat hyvistä käytännöistä seitsemän hanketyön kannalta tärkeän teeman yhteydessä. Alan asiantuntijat johdattavat lukijan maaseudun kehittämistyön maailmaan ottamalla kirjoituksissaan kantaa teemojen aihepiiriin. Valittujen esimerkkien tarkoituksena on antaa kuva maaseudun hanketyöstä eri osissa maata. Käytännössä se on tarkoittanut eri ohjelmien, teemojen, alueiden ja paikallisten toimintaryhmien tasapuolista huomioimista.

Oma tehtäväni kirjan toimittajana oli ehdottaa valittavat hankkeet ja kirjoittaa niistä kertovat kuvaukset haastattelujen ja minulle lähetetyn, osin melko valmiin aineiston pohjalta. Työn tuloksellisuutta oli sinetöimässä kirjan ohjausryhmä, jota kiitän innostavasta ja aktiivisesta roolista sekä asiantuntevista kommentteista. Kiitos kuuluu myös monelle muulle, jotka ovat auttaneet kirjan valmistumisessa. Oman vahvan mausteensa kirjan toimittamiseen ovat tuoneet antoisat keskustelut ja yhteydet hanketoimijoiden, toimintaryhmien ja TE-keskusten kanssa.

Anneli Nyqvist
Ylitarkastaja
Maaseutuvirasto

Tuloksellisten hankkeiden kautta syntyy työpaikkoja ja alueellisia vaikutuksia

Maaseudun kehittämisohjelmien toteuttajien käytössä oli ohjelmakaudella 2000–2006 laaja keinovalikoima: työohjelmat, teemaohjelmat, esiselvitykset, kehittämishankkeet sekä yritysryhmähankkeet ja yritystuet. Ne olivat kaikki toimivia ja ohjelmatasolla työpaikkatavoitteisiin päästiin lopulta varsin hyvin. Eri-laiset alueet ja laaja toimijajoukko tarvitsivat vaihtoehtoja – ja koko keinovalikoimaa myös käytettiin. Jokaiselle työskentelykulttuurille ja erilaisille kehittämis-haasteille siis löytyi sopiva toteutustapa.

Monipuolinen keinovalikoima asetti kuitenkin voimakkaasti työllisyyden paran-tamiseen painottuneet tavoitteelliset strategiat ja niiden johtamisen koetukselle. Hanketason kehittämisprosesseja ohjaava strategia ei ole hallittavissa ilman sel-keitä, mitattavia tavoitteita ja niihin kytkettyjä keinoja. Yleiset läpäisyperiaatteet ja hankevalintakriteerit osoittautuivat ongelmallisiksi ja ohjausvaikutuksiltaan heikoiksi. Toisaalta voidaan ajatella, että lähes kaiken mahdollistavat kriteerit myös avasivat tilaa uusille luoville toimijoille ja toimintamalleille. Tällaisessa postmodernisti hajonneessa kehitysympäristössä innovatiivisten, kokeilevien ris-kihankkeiden syntyminen oli mahdollista. Työllistäväyyden kannalta selvästi ke-hittämis-hankkeita tuloksellisempien yrityshankkeiden ongelmana oli kuitenkin eräänlainen konservatiivisuus, riskien minimointi.

Ohjelmakaudella 2000-2006 kehittämis- ja yrityshankkeiden relevanssi ja tehokkuus olivat yleensä kunnossa, mutta puutteita oli niiden strategisuudessa (uudet, ongelmiin osuvat ja innovatiiviset avaukset), yhteistyössä (toimivat hankekokoaisuudet ja kumppanuudet) ja jatkuvuudessa (hallitut hankepolut: esiselvitys – kehittämishanke – yrityshanke). Alueellisen maaseutuohjelman (ALMA) arviointi osoitti, että hankkeen koolla ei ole merkitystä sen yleisen onnistumisen kannalta, eikä siis myöskään työllistävyiden kannalta. Ratkaisevaa on hankkeen sisältö, toimintatapa ja toiminnan hallinta siten, että hankkeen tuotoksista syntyy kohderyhmässä tuloksia ja kohderyhmän uuden toiminnan kautta pysyviä alue- ja työllisyysvaikutuksia. Hallinnollista byrokratiaa suuri hanke toki vähentää, mutta toisaalta pieni, paikallinen hanke koetaan yleensä helpommin alueen ja kohderyhmän omaksi hankkeeksi ja siten siihen sitoudutaan paremmin. Erityisesti tämän todistivat suuria hankkeita paremmin onnistuneet pienet toimintaryhmähankkeet.

Toimivan hallinnon ja ohjelmien sujuvan hallinnan rinnalla havaittiin edellisellä ohjelmakaudella myös käytännön hanketyötä hankaloittavia tekijöitä, erityisesti hanketasolla kohtuuttoman raskaaksi koettu byrokratia. Hankeorganisaatioiden ja -toimijoiden osaamisen kehittymisen kannalta yksi pahimmista jarruista oli ohjelmallisen kehittämistyön seuranta- ja palautejärjestelmän jäykkyys ja hallintokeskeisyys. Vuorovaikutteisuus – aito dialogi ohjelman ja sitä toteuttavan hankkeen välillä – koettiin hankkeen kannalta liian usein vain välttämättömänä pahana. Esimerkiksi hanketason seurannassa pelkkä uusi työpaikka tai säilytetty työpaikka on huono indikaattori, koska kaikki hankkeet eivät ole suoraan työllistämishankkeita: on erilaisia ongelmaa jäsentäviä esiselvityksiä, toimintaympäristön kehittämishankkeita ja jopa yrityshankkeita, joilla on korkeintaan välillistä vaikutusta työllisyyteen. Hankkeet ovat siis hankalasti vertailtavissa keskenään esimerkiksi työpaikkaindikaattoreilla.

Kehittämiskohteen ”elinkaaren” vaihe vaikuttaa työpaikkojen syntyyn pääsääntöisesti siten, että ”kypsässä” yrityshankevaiheessa työllistävä vaikutus on tehokkaimmillaan (siis silloin kun yritykset ovat keskeisiä hanketoimijoita). Työllisyyttä ja työpaikkoja lisääviä yrityshankkeita siis syntyy luontevimmin ”kehittämiskaa-ren” loppuvaiheessa, hankepolun lopussa. Tätä johtopäätöstä tukee myös se tosi-

asia, että ALMAN ohjelmaston työpaikkatavoitteet saavutettiin alkuvaikeuksien jälkeen lopulta helposti.

Ohjelmallinen kehittäminen ja hanketyö sujuvat pääsääntöisesti tehokkaasti Suomessa. Väline ei enää varasta pääosaa toimintaprosesseissa, vaan kehittämistyön ytimeen päästään hanketyössä nopeasti. Tuloksellista työtä helpottaa myös se, että alueellisessa kehittämistyössä mukana olevat tahot ovat oppineet tuntemaan toistensa toimintatavat ja -mahdollisuudet. Tämä parantaa toiminnan yleistä hallintaa ja sujuvuutta. Ehkä ilkein ongelma on, että työllisyyttä parantamaan pyrkivän ohjelman ja yksittäisen hankkeen tavoitteiden välinen kuilu ei jäsenny ymmärrettäväksi kokonaislogiikaksi. Tätä jäsentämään tarvitaan edelleen erilaisia teemaohjelmia, joiden avulla strategisia ja riittävän suuria hankekokonaisuuksia saadaan rakennetuksi.

Heimo Keränen

FL, kunnanjohtaja

ALMAN väliarviointiryhmän vetäjä

Luonnontuotteiden hyödyntäminen työllistää

Erikoiskasvien keruusta uusi tulonlähde

Suomalaiset ovat keränneet luonnosta marjoja ja kasveja käyttöönsä kautta aikojen. Teollisen tuotannon ja taloudellisen tulon kannalta luonnontuotteiden hyödyntäminen on kuitenkin hyvin uusi ja nopeasti kehittyvä toimiala. Vuonna 2000 alkaneen Luonnosta teolliseen tuotantoon -hankekokonaisuuden myötä laajamittaisen tuotannon ja yritysysteistyön merkitys on noussut entistä tärkeämmäksi.

Hanke selvitti yritysälhtöisesti pohjoisen luonnon erikoiskasvien hyödyntämistä elintarvike-, kosmetiikka- ja lääketieteellisuuden raaka-aineeksi. Erikoiskasvien, kuten viljeltävien yrttien, teollisuusmittakaavaista toimintaa ovat rajoittaneet viljelyosaamisen, korjuu- ja keruuketjun puuttuminen sekä teknologian ja laadunhallinnan kehittämistarpeet.

Kukkien keruu on mukavaa sallalaisen 4H-nuoren mielestä, sillä siitä saa kohtuullisen tuntikorvauksen, noin kaksi euroa kilolta. Tunnissa ehtii kerätä 4–8 kiloa kukkia. Maitohorsmankukkaa käytetään muun muassa juomien väriaineena.

Kuva: Eija Vuorela

Hankkeen perustavana ajatuksena oli luoda uusia tulolähteitä ja työpaikkoja erityisesti maaseudun naisille. Erikoiskasveista saatavan raaka-aineen viljely ja keruu työllistävätkin jo entistä enemmän pohjoisen ihmisiä. Uudentyyppisen yhteistyön tuloksena alan työpaikkoja on säilytetty ja uusia on syntynyt. Hankkeen viljelytoimintaan osallistuu nyt jo parikymmentä yritystä. Tuottajaverkoston vahvistaminen raaka-aineen keräämisessä ja viljelyssä tarkoittaa alalla työllistyvien määrän lisääntymistä jatkossakin.

Yritysten toimeksiannot olivat pohjana sille työlle, joka on parantanut luonnon-tuotteista saatavaa tulosta yrityksissä. Monitahoinen ja -tasoinen työtapa hankkeessa sopi hyvin myös toimintakenttään. Yhteydet pohjoisesta raaka-aineesta kiinnostuneisiin yrityksiin on nyt luotu. Hankkeessa oli mukana kymmenkunta teollista yritystä, joiden joukossa oli muun muassa Detria, yksi Lapin nopeimmin kasvaneista ja kannattavimmista yrityksistä. Rovaniemeläinen yritys valmistaa ja markkinoi luontaiskosmetiikkaa, josta sille on myönnetty Lapin INNOSUOMI-palkinto vuonna 2003 sekä Kauppalehden Maakunnan menestyjän ensimmäinen sija vuonna 2005.

Monen erikoiskasvin tuotteistaminen on luonut uutta teollista kysyntää. Kataja-uutteen teollinen valmistus aloitettiin vuonna 2005 ja nyt sitä myydään Lumene Group Oy:n lisäksi jo muihinkin kosmetiikkasarjoihin eri puolilla maailmaa. Myös kiinnostus mustikan marjan ja lehtien tuotteistamiseen on ollut merkittävää aina Japania myöten.

1	Hankkeen nimi:	Luonnosta teolliseen tuotantoon II
	Toteuttaja:	MTT, Lapin tutkimusasema
	Toteutusaika:	1.4.2003–31.12.2006 (hankekokonaisuus 2000–2006)
	Ohjelma:	Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma
	TE-keskus:	Lapin TE-keskus
	Kokonaisrahoitus:	1 044 500 €, josta EU:n osuus 451 482 €, valtion osuus 405 007€ ja kuntien osuus 46 474 €
	www-sivut:	www.mtt.fi/met/pdf/met92.pdf

**Kaalinkasvattajista
kääryleiden
tuottajiksi**

Vaissin tehtailla valmistuu kaalikääryleitä esikäsitellyistä kaalinlehdistä. Raakakaalia kuluu vuodessa yli kaksi miljoonaa kiloa, joka vastaa yli sataa rekkakuormaa.

Kaalitila muuttui menestyväksi kääryletehtaaksi

Vaissin sukutilalla Keuruun Haapamäellä viljeltiin kaalia jo 1930-luvulla. Tila keskittyi kaalin viljelyyn aina 1980-luvun alkuun asti. Panostaminen viljelyyn kannatti, sillä kaalinlehtien erinomaisen laadun ansiosta tila tuottaa nykyään kaalikääryleitä. Niiden tuotanto aloitettiin aikanaan asiakasyritysten toiveista. Nyt kaalit ostetaan sopimusviljelijöiltä eri puolilta Suomea, eikä omaa viljelyä enää ole. Kaalia kasvatetaan enää vain lajikekokeissa.

Vaissi Oy on tehnyt viimeisten neljän vuoden aikana investointeja EU- ja kansallisen rahoituksen turvin.

Ilman investointitukia rohkeutta ei olisi löytynyt kääryletehtaan rakentamiseen nykyisessä laajuudessaan, kertoo Vaissi Oy:n hallituksen puheenjohtaja Jaakko Vaissi.

Investointeja on tehty tuotanto- ja käsittelytilojen rakentamiseen sekä koneiden ja kaluston hankintaan. Myös asiakasyritysten vaatima elintarviketurvallisuuden hallinta- ja laatujärjestelmä sekä tuotekehitystarpeita selvittänyt markkinatutkimus toteutettiin yritystuilla.

Vaissi Oy käsittää esikäsiteltyjä kaalinlehtiä valmistavan lehtitehtaan ja kääryletehtaan, jossa jalostetaan päivässä noin 50 000 kaalikäärylettä, vuodessa jopa 11 miljoonaa kappaletta. Kaalikääryleiden tuotanto eriytettiin omaksi yhtiökseen vuonna 2004. Nykyään yrityksessä tehdään kääryleitä 15 eri reseptillä ja tarvittaessa yritys antaa myös tuotekehitysapua.

Vanha kaalitila on muuttunut teollisuusyritykseksi, jonka toiminta on parantanut merkittävästi keuruulaisten työllistymismahdollisuuksia. Yritys työllistää jo 50 henkilöä. Sen yli neljän miljoonan euron liikevaihdesta vientiin menee 15 prosenttia. Vaissi Oy palkittiin vuonna 2006 Keski-Suomen INNOSUOMI-palkinnolla.

Kotimaiset kasvikset ry / Teppo Johansson

2

- Hankkeen nimi:** Vaissi Oy:n tuotannon tehostamishanke
Toteuttaja: Vaissi Oy
Toteutusaika: 5.5.2006 – 30.6.2008
Ohjelma: Etelä- ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämisohjelma ELMA
TE-keskus: Keski-Suomen TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 145 026 €, josta valtion osuus 43 508 €
www-sivut: www.vaissi.fi
Hankekokonaisuus: Yritykselle on vuosina 2003–2006 lisäksi myönnetty yritystukia ALMA-ohjelmasta tuoteryhmien kehittämiseen, jalostuslaitos-investointiin sekä kaalikääryleiden tuotanto- ja käsittelytilojen laajennukseen.

Käsityöverkko tukee pienyrittäjää ja synnyttää luovia tuotteita

Käsityöryitykset kasvattivat liikevaihtoaan 13 000 eurolla

Käsityöyrittäjällä ei ole helppoa, ei etenkaan maaseudulla. Tuotteet eivät tavoita asiakkaita, jos näkyvyydestä ja myyntitilasta on pulaa. Yksinäisyyskin voi olla todellisuutta ilman muiden käsityöläisten vertaistukea.

Joutsenten reitti ry:n toimialueen ammattimaiset käsityöläiset halusivat puuttua ongelmaan perustamalla maaseudun käsityöläisten Käsityöverkko-yhteistyöverkoston. Verkosto keräsi yhteen Punkalaitumen, Huittisten, Vampulan, Äetsän ja Vammalan alueen käsityöläisiä. Käsityöverkko-hankkeen ansiosta yli puolet hankkeessa mukana olleista 13 yrityksestä on kasvattanut liikevaihtoaan keskimäärin 13 000 eurolla.

Kuva: Tarja Rajakangas

Kehä 13 -yrittäjäverkoston käsityöläisten huopahattuja myydään nettikaupan lisäksi myös messuilla ja markkinoilla sekä erikoisliikkeissä.

Yhteistyöverkosto nimettiin KEHÄ 13 -verkostoksi. Verkoston yrittäjät opettelivat yhdessä yrittäjälle tärkeitä asioita, kuten tilinpäätösanalyysiä, messukäyttäytymistä ja kansainvälistymistä. Tuotteille tehtiin yleisesite, www-sivut ja nettikauppa. Lisäksi järjestettiin yhteisnäyttelyjä ja osallistuttiin käsityömessuille. Pohjoismaiden suurimmille lahjavaramessuille, Tukholman Formexiin, osallistumista seurasi kahdeksan jälleenmyyntisopimusta ulkomaille.

Uusia tuotteita ja yhdistelmätuotteita syntyy KEHÄ 13 -verkostossa jatkuvasti hankeajan jälkeenkin. Kaiken takana on hyvä ryhmädynamiikka ja vertaistuki. Käsityöverkko-hanke toi käsityöyrittäjille uusia toimintatapoja ja yhteistyökumppaneita markkinointiin, toteaa pitkään käsityöalalla toiminut Anneli Keinonen. Myös luovuutta on tullut mukaan entistä enemmän, se näkyy muun muassa uusien tuoteperheiden syntymisenä. Aikaisemmin ongelmien kanssa joutui painimaan yksin, nyt eri alojen osaajat kohtaavat ja ratkaisuja syntyy.

Käsityön ammattilaiset ovat hankkeen myötä oppineet yritystaitoja ja median hyödyntämistä tuotteidensa ja osaamisensa markkinoinnissa. Myös yrittäjien käsityö- ja kulttuuri-imago on parantunut, sillä käsityöverkko on päässyt hyvin esille maakunnan ja valtakunnan mediassa.

3

Hankkeen nimi:	Käsityöverkko
Toteuttaja:	Satakunnan käsi- ja taideteollisuus
Toteutusaika:	9.1.2004 – 31.12.2005
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Pirkanmaan TE-keskus
Toimintaryhmä:	Joutsenten Reitti ry
Kokonaisrahoitus:	54 514 €, josta EU:n osuus 12 266 €, valtion osuus 20 443 € ja kuntien osuus 8 177 €
www-sivut:	www.keha13.fi

Kotimainen villisika syrjäytti tuontilihan

Pohjois-Karjalasta on nopeasti kasvamassa villisian kasvattajien keskittymä. Jo nyt kasvatus- ja teurastamatoiminta työllistää parikymmentä henkilöä. Ainutlaatuista Suomessa, jopa maailmalla, on aidon villisian rekisteröintijärjestelmä ja todistus, joka varmistaa aukottoman ketjun kasvatuksesta kuluttajalle.

Riistatalouden kehittäminen Pohjois-Karjalassa -hanke alkoi vuonna 2004. Hankkeen aikana on koulutettu uusia tarhaajia, jatkossa alueella on mahdollista suorittaa myös riistatalouden ammattitutkinto. Riistatalouden kehittämishankkeen vetäjä Ari Heiskanen on tyytyväinen siihen, että nuoret tarhaajat ovat aktiivisesti mukana kehittämässä riistataloutta Pohjois-Karjalassa. Hankkeeseen on valikoitunut mukaan vahvasti motivoituneita yrittäjiä, jotka luovat osaltaan myönteistä ilmapiiriä asian ympärille.

Riistan kasvattaminen on pitkäjänteistä toimintaa, mutta Pohjois-Karjalassa on otettu ensi askeleet maan johtavaksi riistamaakunnaksi. Etenkin villisian kasvatusta on onnistunut yli odotusten, kun paikalliset ravintolat ovat ottaneet valikoimiinsa kotimaisen villisian tuontilihan tilalle. Kysyntä on kasvanut sitä mukaa kun saatavuus on varmistunut. Myös riistalintujen kasvatustoiminta lähti hyvin alkuun, mutta takapakkia on tullut lintuinfluenssaan liittyvien varotoimenpiteiden vuoksi.

Pohjois-Karjalassa riistatalouteen keskittyvät pienemmät tilat erikoistuvat porasastuotantoon, isommat lihasikojen kasvatukseen. Kaksivaiheinen kasvatus takaa stressittömän lihan ja kustannussäästöt. Investoinnit on arvion mukaan maksettu takaisin parin ensimmäisen toimintavuoden jälkeen.

Riistatalouden kehittämisessä yhteistyö yrittäjien, kuntien ja rahoittajien kanssa on ollut rohkaisevaa. Kannustavaa on myös se, että tarhaajat ja teurastajat ovat perustaneet yhdessä Karelia Riista Oy -yhteisyrityksen.

**Stressitöntä lihaa
ja kustannus-
säästöjä**

Kuva: Ari Heiskanen

4

- Hankkeen nimi:** Riistatalouden kehittäminen Pohjois-Karjalassa
Toteuttaja: Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä
Toteutusaika: 1.1.2004 – 31.12.2006
Ohjelma: Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus: Pohjois-Karjalan TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 655 900 €, josta EU:n osuus 295 155 €, valtion osuus 229 565 € ja kuntien osuus 65 590 €
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi vuosina 2001–2003 toiminut Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän Pienimuotoisen lihanjalostuksen kehittämisshanke.

Rotupuhkaiden villisikojen tarhaustekniikan ja ruokinnan kehittäminen on lisännyt poikasten määrää pahnueessa. Myös pohjoiskarjalaisten villisikatilojen määrä on lisääntynyt tasaisesti ja tilakoot ovat laajennusten myötä kasvaneet.

Viidellä tonnilla työpaikkoja ja päivähoitopalveluja

Kyläkoulu
remontoitiin
lasten
tarpeisiin

Lapset viihtyvät perhepäivä-
hoidossa Pinomäen kylän
entisessä koulussa.

Pinomäen kylässä Porin kupeessa eletään sukupolvenvaihdosaikaa. Ikääntynyt väki muuttaa kaupunkiin palvelujen ääreen ja lapsiperheet paremman asumisen perässä kylälle. Lapsiperheitä varten kylässä ryhdyttiin vuonna 2004 suunnittelemaan kylätalon remontoitua, jotta yksityinen perhepäivähoito pääsisi aloittamaan tiloissa. Nyt Pinomäen ryhmäperhepäiväkoti tarjoaa hoitopaikan 15 lapselle ja työllistää kolme hoiva-alan yrittäjää.

Ryhmäperhepäiväkodin tarina alkoi siitä, kun kylällä asuva yksityinen perhepäivähoitoyrittäjä suunnitteli sapattivuoden jälkeen palaavansa perhepäivähoitajaksi. Kyläyhdistys tarttui tilaisuuteen ja selvitti mahdollisuutta järjestää perhepäivähoitoa entisessä koulussa. Vanha koulu ei sellaisenaan täyttänyt lain vaatimuksia lastenhoitoon soveltuvasta tilasta. Vaadittavat muutostyöt eivät kuitenkaan olleet suuria ja niihin saatiin kehittämistukea. Keittiö uusittiin, luokahuoneita saneerattiin ja pihan ympärille rakennettiin aita.

Pinomäen ryhmäperhepäiväkoti käynnisti toimintansa helmikuussa 2005, aluksi kahden yrittäjän voimin. Kaikki tapahtui nopeasti, alle puolessa vuodessa. Toiminnan nopea käynnistyminen edellytti myös kaupungin teknisen toimen myönteistä suhtautumista Pinomäen ryhmis-hankkeeseen. Nyt päivähoidossa hoidetaan lapsia ilman kaupungille aiheutuvia kustannuksia. Vanhemmat saavat yksityisen hoidon tukea päivähoitomaksuihinsa. Maaseudun ympäristöön ryhmäperhepäivähoitoon tulisi hoitolapsia kauempaakin, oman kylän lisäksi naapurikylistä ja naapurikunnista aina Poria myöten.

Pinomäen kylässä ei ole ollut vuosiin kunnallisia palveluja kirjastoautoa lukuun ottamatta. Nyt kyläyhdistyksen ylläpitämässä entisessä kyläkoulussa toimii yhdistyksen lisäksi kansalaisopisto ja seurakunta. Tiloissa on järjestetty myös perhejuhlia ja isompien ryhmien majoitusta. Ennen ryhmäperhepäiväkotia koulurakennus oli arkipäivisin tyhjillään.

5

Hankkeen nimi: Pinomäen ryhmis
Toteuttaja: Pinomäen kyläyhdistys ry
Toteutusaika: 15.11.2004 – 30.6.2005
Ohjelma: LEADER+-ohjelma
TE-keskus: Satakunnan TE-keskus
Toimintaryhmä: Karhuseutu ry
Kokonaisrahoitus: 5 028 €, josta EU:n osuus 1 885 €, valtion osuus 1 132 € ja kuntien osuus 755 €
www-sivut: www.pori.fi/pinomaki

Joustavuutta ja keskittymistä tuotekehitykseen

Keskittyminen tuotekehitykseen on tuonut menestystä lannoitetehtaalle

Mikä takaa yrityksen menestymisen markkinoilla? Kyyjärvellä sijaitsevan Biotek Group Oy:n lannoitepellettitehtaan kohdalla vastaus lienee pienen yritystoiminnan mahdollistama joustavuus ja orientoituminen tuotekehitykseen. Menestymisen reseptinä ovat uudet tuotteet markkinoilla kilpailijoita aiemmin ja useammin. Tällä hetkellä yritys työllistää kuusi henkilöä.

Investointiavustusten, kuten rakentamisen ja laitehankintojen sekä käynnistystuen avulla yritys on kehittänyt biolannoitteiden valmistusta. Myyntituotteita ovat pelto-, puutarha- ja metsälannoitteet, joita valmistetaan ekologisesta, kompostoidusta kananlannasta ja turpeesta.

Yrityksen kolmella omistavalla osakkaalla on monivuotinen ja pitkä kokemus yritystoiminnasta eri sektoreilla. Myös bioturve- ja kasvuturvealan tuntemus on vankkaa. Pääosakkaana toimiva Jouni Tikka oli jo ennen yritystoiminnan käynnistämistä vuosien ajan mukana kehittämässä biolannoitteiden ja tuotteiden valmistusta. Vähemmistöosakkailla on aiempaa kokemusta muun muassa pelletöintialta.

Yritys toimii lannoitetuotannon alihankkijana Kekkilä Oyj:lle ja Tikalan Oy:lle. Yrityksessä ymmärretään logistiikan toimivuuden tärkeys ja vaikutus taloudelliseen tulokseen. Myös tuotantoprosessi on tehokas ja siinä käytetään pääosin kotimaista energiaa.

Alun perin turvepellettien valmistusta varten rakennettu laitos Kyyjärvellä tehdään nyt lannoitepellettejä kanankakkaturpeesta.

6

Hankkeen nimi: Pellettitehdas investointi
Toteuttaja: Bioteck Group Oy
Toteutusaika: 3.5.2005 – 14.12.2007
Ohjelma: Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus: Keski-Suomen TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 31 509 €, josta EU:n osuus 15 754 € ja valtion osuus 15 754 €
Hankekokonaisuus: Yritykselle on myönnetty yritystukea vuonna 2006–2007 myös pellettitehtaan tuotannon kehittämiseen.

**Hoivapalveluhanke
synnytti nipun uusia
työpaikkoja**

Koti kylässä loi hoiva-alan työpaikkoja

Maaseudun hyvinvointipalveluja tarvitsevat erityisesti vanhukset, vammaiset ja pitkäaikaissairaat. Hoivapalvelut ehkäisevät ikääntyvien ja vammaisten laitoshoidon joutumista ja parantavat heidän kotona selviytymistään. Oulun, Raahen ja Ylivieskan seutukunnissa uusia hyvinvointipalveluja on syntynyt hoiva- ja muiden kodin tukipalvelujen kehittämisen yhteydessä. Seutukuntien haja-asutusalueille luotiin Koti kylässä- hoivapalveluhankkeen tuloksena 23 uutta työpaikkaa. Olemassa olevan työsuhteen jatkuminen voitiin hankkeen ansiosta turvata 37:lle. Uusia yrityksiä syntyi kaksi, joista toinen on Nuorten perhekoti Villa Nuttu Oy. Suunnitteilla on ollut lisäksi käynnistää viisi uutta hoiva- ja kotipalveluyritystä.

Koti kylässä -hoivapalveluhankkeeseen kuului erilaisia koulutusosioita, joiden vaikutukset näkyvät yrittäjämyönteisen ilmapiirin lisääntymisenä. Koulutusten avulla luotiin edellytyksiä paikalliselle monimuotoiselle hoiva- ja kotipalveluyrittäjyydelle. Yrittäjyyskoulutusten lisäksi yrittäjäksi aikoville tai yrittäjänä toimiville annettiin hoivatyön koulutusta.

Pohjois-Pohjanmaan Tekevät on siivous-, hoiva- ja ompelupalveluja vuokraava osuuskunta, jonka kautta voi tilata myös koulutus- ja logistiikkapalveluja sekä remontti-apua. Kotisairaanhoidon ja kotona asuvien vanhusten tukipalvelut ovat asiakkaan tarpeista lähteviä (kuvat viereisellä sivulla).

Hankkeessa kehiteltiin myös kotimies- ja kylätalkkaritoimintaa vapaaehtoisjärjestöjen, kuten SPR:n ja 4H-piirin aloitteesta. Näin järjestöt saivat valmiuksia kouluttaa tekijöitä kylien siivous- ja asiointipalveluihin.

Oulun Diakonissalaitoksen ja Oulun Seudun Uusyrityskeskuksen hoivakoulutukset toteutettiin seutu- ja paikkakuntakohtaisesti. Paikalliset toimijat, kuten kyläseurat ja muut vapaaehtoisjärjestöt sekä kunnat, olivat kehittämisessä aktiivisesti mukana tarjoamalla koulutustiloja ja ruokapalveluja hankkeen käyttöön.

7

Hankkeen nimi: Koti kylässä II – hoivapalvelujen kehittämishanke kylissä
Toteuttaja: Oulun diakonissalaitoksen säätiö
Toteutusaika: 1.5.2005 – 28.2.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 77 900 €, josta EU:n osuus 21 033 €, valtion osuus 41 295 € ja kuntien osuus 7 095 €
Hankekokonaisuus: Hanke on jatkoa vuonna 2003 alkaneelle Koti kylässä – hoivapalvelujen kehittämishankkeelle.

Kuva: Paula Salomäki

Yrittäjyyden kasvu

Yrityksiä on Suomessa enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Syitä tähän on varmasti useita. Hyvä talouden kehitys on tietenkin perusedellytys yritystoiminnan kehittymiselle. Samaan aikaan toteutetut useat yritystoimintaa edistävät ja yritysten perustamista helpottavat toimenpiteet ovat myös vaikuttaneet yritysten määrän lisääntymiseen. Taustalla on vaikuttanut Vanhasen ensimmäisen hallituksen toteuttama yrittäjyyden politiikkaohjelma, ensimmäinen laatuaan, jonka tavoitteena oli muun muassa luoda vakautta ja ennustettavuutta toimintaympäristön kehitykselle sekä yksinkertaistaa ja helpottaa yritystoiminnan harjoittamista ja aloittamista. Samantyyppinen yrittäjyyteen myönteisesti suhtautuva politiikan teko jatkuu myös Vanhasen toisen hallituksen ohjelmassa, vaikkakaan yhtä selkeää yrittäjyyden korostusta ohjelmasta ei löydy.

Maaseudulle tärkeitä toimialoja ovat maatilat, teollisuus ja erilaiset palvelut, joista esimerkiksi matkailun merkitys on ollut kasvussa. Matkailun suurimmat kasvuodotukset perustuvat ulkomaalaisten matkailijoiden vierailuihin Suomessa. Teollisuuden toimialoista tärkeimpiä ovat puu- ja huonekaluteollisuus, tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus, kemianteollisuus, elintarviketeollisuus sekä metalli- ja koneteollisuus. Kaikkiin edellä mainittuihin toimialoihin vaikuttavat kansainväliset ratkaisut ja markkinat erittäin voimakkaasti. Globalisaatio vaikuttaa yritysten toimintaympäristöön ja maatalojen toimintaehtoja säädellään sekä EU:n että kansainvälisellä tasolla. Monella teollisuuden alalla on vaikuttanut ja

vaikuttaa edelleen globalisaatio, joka näkyy muun muassa tuotantolaitosten siirtämisessä halvempien tuotantokustannusten maihin. Monella toimialalla yritykset pyrkivät myös lähemmäksi markkinoita. Matkailu on täysin kansainvälistä toimintaa sillä suurimmat kasvuodotukset perustuvat ulkomaalaisten matkailijoiden vierailuihin Suomessa.

Ratkaisuja yritysten menestymiseen haetaan valtakunnan tasolla poliittisilla päätöksillä, jotka helpottavat yritysten perustamista, niiden toimintaa sekä kasvua ja luovat positiivista ja kannustavaa suhtautumista yrittäjyyteen. Tällä tiellä ollaan vielä alkumetreillä, mutta toistaiseksi suunta näyttää hyvältä. Jonkinlaista poliittista ratkaisua odottaa kiireisimmin paheneva työvoimapula maaseudulla. Esimerkiksi metsäalalla ja kuljetusalalla työvoimapula estää yrityksiä kasvamasta tai toiminnan pitämistä nykyisellä tasolla. Työntekijöiden lisäksi toinen tärkeä sidosryhmä on yritysten omistajat. Hyvät kasvavat keskiuuret yritykset ovat haluttuja ostokohteita ulkomaalaisille sijoittajille ja samalla alalla toimiville suuremmille yrityksille. On tärkeää, että parhaat yritykset säilyvät kotimaisessa omistuksessa, koska se lisää yhteiskuntavakautta ja ennustettavuutta yritysten ratkaisuissa.

Varmaankin tärkeimmät ratkaisut tehdään yritystasolla mietittäessä millä keinoin la suomalaisten yritysten kannattaa kilpailla kotimaan ja kansainvälisillä markkinoilla. Suomen talouden rakenteen perusteella on helppo tulla siihen johtopäätöksen, että kilpailukeinot löytyvät erikoistumisesta, laadusta ja palvelusta. Tämä pätee lähes poikkeuksetta kaikkiin maaseudulla toimiviin sekä kotimarkkina- että vientiyrityksiin. Tällöin yrityksiltä ja yrittäjiltä edellytetään markkinointiosaamista sekä johtamisen hallintaa niin henkilö- kuin strategisella tasolla; siksi sekä kehittämistoiminta että koulutus on kohdennettava suoraan yrityksille. Erityisesti kasvavien ja kasvuhakuisten yritysten tukeminen on tärkeää sekä työllisyyden että talouskasvun kannalta. Tähän toimintaan erilaiset hankkeet ja ohjelmat ovat parasta täsmälääkettä.

Maaseudun mahdollisuudet uudelle ja kasvavalle yritystoiminnalle piilevät resursseissa ja toisaalta osaamisessa. Elintarviketeollisuus, metsä- ja puutuoteteollisuus ja luontoa hyödyntävä matkailu ovat perinteisiä ja luonnollisia toimialoja maaseudulla. Nämäkin tietysti vaativat yrittäjiltä innovatiivisuutta, rohkeutta ja

entistä enemmän markkinointitaitoja. Suuren potentiaalin omaa myös palvelusektori, joka on Suomessa vielä alikehittynyttä. Toisaalta se ei ole niin suhdanneherkkää kuin perinteinen teollisuus. Lisää potkua yrittäjyydelle antaa sinänsä jo melko hyvien toimintaedellytysten edelleen parantaminen yrittäjämysteisemmäksi ja yrittäjäuran suosion kasvattaminen nuorten keskuudessa. Tässä työssä opetus ja valistus ovat keskeisiä työkaluja.

Pekka Mäkinen

Maaseutuyrittäjyyden professori
Taloustieteen laitos
Helsingin yliopisto

Taitotori markkinoi nuorten osaamista

Yrittäjyys tutuksi Kuusiokuntien nuorille

Miten maaseudulle luodaan yrittäjämysteistä ilmapiiriä ja yritteliäisyyttä? Kuusiokunnissa Etelä-Pohjanmaalla ratkaisua on haettu nuorten luovien ideoiden ja yrityskokeilujen tukemisesta sekä koulujen yrittäjyyskasvatuksesta. Ähtärin 4H-yhdistyksen Nuoret yrittämään -hankkeen tuloksena nuorten mahdollisuudet osallistua ja toimia ovat parantuneet. Myös nuorten luottamus omiin kykyihin on kasvanut. Samalla alueen vetovoimaisuus ja imago tulevaisuuden asuinpaikkana on kohonnut nuorten silmissä.

Vuorovaikutusta koulujen kanssa on ollut paljon. Nuorille järjestettiin infotilaisuuksia, yritysvierailuja, yritysideakilpailu, yrittäjäkerho ja -kurssi sekä henkilökohtaista opastusta ja ohjausta. Ähtärissä nuoret innostuivat valmistamaan omia tuotteita, joita on myyty eri tilaisuuksissa: myyjäisissä, torilla, kahviossa sekä matkamuisto- ja käsityömyymälässä.

Myös kummiyrityksistä on saatu positiivisia tuloksia. Alustavia yhteistyösopimuksia on jo solmittu nuorten ja yritysten kesken. Yritysideakilpailu elävöitti oppilaitosten yrittäjyyskasvatusta. Koulut ottivat osaa kilpailuun innokkaasti: kaikkiaan yli kaksisataa kuusiokuntalaista nuorta jätti kilpailuehdotuksen. Yritysideakilpailu järjestetään jatkossa joka toinen vuosi Kuusiokuntien 4H-yhdistysten ja Osuuspankkien yhteistyönä.

Soinilaislähtöisen 20-vuotiaan Antti Nenosen mielestä on hyvä, että yrittäjyyttä tehdään tutuksi nuorille. Nuorena valokuvauslupauksena Antti osallistui Nuoret yrittämään -hankkeen yritysideakilpailuun vuonna 2005 ja sai 18–28 vuotiaiden sarjan toisen palkinnon. Yritysideana hänellä oli mainostoimisto- ja valokuvausalan yrityksen perustaminen. Antti on kasvanut maatilalla oma-aloitteisuutta ja sisukkuutta kannustavassa ympäristössä, joten ei ollut ihme, että määrätietoinen ja valokuvausta pitkään harrastanut nuorimies käynnisti oman yritystoiminnan. Yritysideakilpailun palkinto toi lisää näkyvyyttä ja itseluottamusta nuorelle yrittäjälle. Tällä hetkellä hän kuvaa muotokuvia pääasiassa yksityisille ihmisille ja yri-

tyksille. Jatkossa Antilla on tarkoituksena laajentaa liiketoimintaa mahdollisesti parin yhteistyökumppanin kanssa verkkopalveluiden tuottamiseen.

Ähtärin 4H-yhdistys ylläpitää hankkeen aikana valmistuneita verkkosivuja kokeiluluonteisesti myös hankkeen päätyttyä. Nuoret ovat voineet jättää ilmoituksia sivujen Taitotorille omasta osaamisestaan tai halukkuudestaan etsiä kummiluokkaa tai -yritystä. Taitotorin kautta myös yritykset ovat voineet etsiä nuorta tekijää pieniin työtehtäviin tai projekteihin.

Kuva: Paula Häkkinen

Nuoret suunnittelivat myyntiin omia tuotteitaan – rintamerkkejä, koruja ja kortteja. Kuvassa Tanja Lamminahon rannekoruja.

8

Hankkeen nimi:	Nuoret yrittämään
Toteuttaja:	Ähtärin 4H-yhdistys ry
Toteutusaika:	5.11.2004 – 31.12.2005
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Toimintaryhmä:	Kuusiokuntien kehittämisyhdistys ry
Kokonaisrahoitus:	33 375 €, josta EU:n osuus 9 011 €, valtion osuus 15 019 € ja kuntien osuus 6 008 €
www-sivut:	http://personal.inet.fi/koti/nuoretyrittamaan/main.htm
Hankekokonaisuus:	Hanketta edelsi vuosina 2002–2004 toteutettu Ähtärin 4H-yhdistyksen QS nuorten tulevaisuus -hanke.

Seudulliset yrityspalveluverkostot Hämeessä

Yli 50 uutta yritystä maaseudulle

Seutukunnalliset maaseudun pienyritysten neuvontapalvelut ovat tuottaneet Hämeessä tulosta. Toimintansa on aloittanut jo yli 50 uutta maaseudun yritystä. Myös ennestään toimivia yrityksiä on kehitetty tai laajennettu.

Onnistunut malli on toteutettu ylimaakunnallisessa yhteistyössä, sillä ProAgria Häme on toiminut viiden seutukunnan elinkeinoyhtiön kanssa. Juuri verkostoituminen alueellisten toimijoiden sekä muiden hankkeiden kanssa on varmistanut hankkeen käytännönläheisyyden ja palvelun onnistumisen. Seutukunnittaiset yrityspalveluverkostot ovat osa Yritys-Suomen valtakunnallista seudullista yrityspalvelumallia.

Kuva: Paula Salomäki

Sypve-hankkeessa oli mukana maiseman- ja luonnonhoitoyrittäjyyskoulutusta, jonka aikana maaseutuyrittäjät kehittivät valmiuksiaan toimia hoitourakoitsijoina.

Seutukuntien kehittämissyhtiöt ovat olleet mukana ProAgria Hämeen vetämässä hankkeessa yrityspalveluverkoston kehittämiseksi. Toimijoiden välinen työnjako ja seutukunnittainen resurssointi on ollut selkeää. Yhteistyö ja pelisäännöt on sovittu yhdessä hankkeen toteuttajien välisessä sopimuksessa. Forssan seudun kehittämissyhtiön toimitusjohtaja Timo Lindvall korostaa työn systemaattista luonnetta ja toimialueen laajentumista. Yrityspalvelupäällikkö Pekka Ekholmin mukaan työnsaran kasvu tarkoittaa myös asiakaskunnan laajentumista. Sypve-hankkeen valtteina ovatkin olleet juuri yrittäjien tuntemus ja asiakaslähtöisyys. Ne ovat pitäneet hankkeen ajan hermolla jopa ennen valtakunnallisten Seutu-yrityspalvelupisteiden olemassaoloa.

Yrityspalveluverkosto on tarjonnut monenlaista koulutusta eri alojen osaajille. Esimerkiksi aloittelevia ja jatkavia maisemanhoitoyrittäjiä on koulutettu maiseman- ja ympäristönhoidossa. Kurssille osallistui myös hämeenkoskelainen maatilayrittäjä Ilpo Markkola, joka on parinkymmenen vuoden ajan tehnyt maisemointihakkuita ja vanhojen puiden hoitoleikkauksia viljelyn ohessa. Kurssi oli Ilpo Markkolalle hyödyllinen, sillä se antoi tietoa tilaajien perusvaatimuksista. Kunnat ja seurakunnat saivat kurssin ansiosta helposti tietoa hoitotöiden tekijöistä sekä entistä tasalaatuisempia palveluja.

Yrityspalveluverkosto järjesti koulutusta myös hoivayrittäjyydestä kiinnostuneille, sukupolvenvaihdesta suunnitteleville ja etämetsänhoitajille. Lisäksi yrittäjät ovat saaneet yritysneuvontaa ja osallistuneet erilaisille teemapäiville ja opintomatkoihin.

9

Hankkeen nimi:	Seudulliset yrityspalveluverkostot Hämeessä – Sypve
Toteuttaja:	ProAgria Häme ry
Toteutusaika:	1.3.2003–28.2.2006
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Hämeen TE-keskus
Kokonaisrahoitus:	732 692 €, josta EU:n osuus 191 565 €, valtion osuus 356 356 € ja kuntien osuus 90 628 €
Hankekokonaisuus:	Hanketta on vuosina 2006–2007 jatkanut ProAgria Hämeen Seudulliset yrityspalveluverkostot Hämeessä – SYPVE II.

Tilan tallitoiminta työllistää omat ja vieraat

**Töitä riittää
kesällä myös
kiireapulaisille**

Ajat ovat muuttuneet. Vielä 1990-luvun lopulla Kantelesärkän tilalla Joensuun kupeessa kasvatettiin sikoja. Nyt paikasta on kehkeytynyt hevosharrastajan unelma, korkeatasoinen ratsastuskeskus talleineen ja maneeseineen. Talli työllistää oman perheen lisäksi kolme vakituista työntekijää sekä kiireapulaisia sesonkiaikaan kesällä.

Yritys on saanut avustusta kalusto- ja rakentamisinvestointeihin. Ne ovat tehneet mahdolliseksi ratsastuskoulutoiminnan ja hevosten täysihoitopalvelujen aloittamisen. Tallin sijainti lähellä Joensuuta on mitä oivallisin ja luo kysyntää vuokarakarsinoista. Nyt tallipaikkoja on yli 30 ja suunnitelmassa on lisätä niitä entistään.

Kantelesärkän tallilla voi osallistua koulu- ja esteratsastukseen tasoryhmissä sekä ohjattuihin vaelluksiin maastoreiteillä. Ympäri vuoden ratsastustoiminnan lisäksi talli tuottaa ohjelmapalveluja yritysten ja yhteisöjen aktivointi- ja virkistystapahtumiin.

Kuvat: Sirkku Mikkonen

Maneesin perustaminen, hienot valaistut kentät ja maastot tarjoavat hyvät olosuhteet niin harrastajille kuin hevosten valmentajille. Tilalla järjestetään ratsastusleirejä ja annetaan ratsastusopetusta. Ratsastuskeskusta käytetään myös kansallisen tason huippukilparatsujen valmennuksessa. Suunnitelmissa on remontoida vanha talli majoitustiloiksi ja rakentaa maastoesterata.

Ratsastuskeskuksen ylläpidon lisäksi Kantelesärkän tallin omistajat kasvattavat kirjolohta. Kalaa myydään laitoskeittiöille, kauppoihin ja suoramyyntiin, mutta myös ratsutallin asiakkaat voivat käydä kalastamassa lammesta.

10

Hankkeen nimi: Kantelesärkän talli, ratsastustoiminta
Toteuttaja: Kantelesärkän talli
Toteutusaika: 1.9.2006 – 29.2.2008
Ohjelma: Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus: Pohjois-Karjalan TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 43 522 €, josta EU:n osuus 7 616 € ja valtion osuus 7 616 €

Raskaskonealan osaajat verkostoituivat, lopputuloksena yhteisyritys

Koneyrittäminen vaatii nykyisin yhä suurempien kokonaisuuksien ja palvelujen hallintaa, mikä puolestaan vaatii koneyrittäjiltä verkostoitumista. Koneyrittämisessä ollaankin siirtymässä kilpailun kulttuurista kohti kumppanuusajattelua. Kainuun kuntien elinkeinotoiminnan kehittämissyhtiö Kainuun Etu Oy:n hallinnoimassa Kainuun raskaskonealan uudet liiketoimintamahdollisuudet -kehittämishankkeessa valmisteltiin uusia toimintamalleja bioenergia- ja ympäristöurakoinnista kainuulaisille koneyrittäjille. Hankkeella edistettiin alan toimijoiden verkostoitumista ja yrittäjien osaamisen markkinoimista sähköisesti.

Hankkeessa oli mukana 17 eri toimialoilla toimivaa raskaskonealan yritystä. Yrityksille tehtiin yrityskohtaisia suunnitelmia uusien liiketoimintojen käynnistämisen tueksi. Erityisesti laajat, eri toimialojen osaamista vaativat palvelut, kuten metsäenergian tuotanto ja toimittaminen, edellyttävät yrittäjiltä yhdessä toimimista. Hanke käynnistettiin alueen yrittäjien ja toimijoiden sekä kaluston resursien selvittämiseksi. Raskaskonealan toimijat verkostoituivat lähes nollatilanteesta, mikä vei aikaa ja vaati paljon tapaamisia.

Koneyrittäjät perustivat kesällä 2007 yhteisyrityksen, OK-Yhtiöt Oy:n, joka tuottaa ja myy bioenergiaa. Hankkeen avulla yhteisyritykselle laadittiin liiketoimintasuunnitelma. OK-Yhtiöt Oy:n liiketoimintasuunnitelman laadinnassa vertailtiin vaihtoehtoisia metsäenergian hankinta- ja tuotantotekniikoita sekä niiden kannattavuutta. Hanke edisti toimillaan soveltuvien kumppanien etsinnässä, yhteisen yrityksen nimiin käynnistetyssä metsäenergian ostossa, korjuussa ja metsäenergian koetoimituksissa.

OK-Yhtiöt Oy toi bioenergiamarkkinoille uudenlaisen bioenergian tuotanto- ja toimitusketjun, jossa koneyrittäjien rooli perinteisestä osavaiheurakoinnista laajennetaan koko tuotanto- ja toimitusprosessien hallintaan. Yritys pyrkii olemaan volyymiltään merkittävä bioenergian tuottaja ja toimittaja maakunnassa.

Koneyrittäjien verkosto pystyy takaamaan riittävästi urakointia. Kalustoa käytetään jopa yli maakuntarajojen.

11

Hankkeen nimi: Kainuun raskaskonealan uudet liiketoimintamahdollisuudet
Toteuttaja: Kainuun Etu Oy
Toteutusaika: 1.3.2006 – 29.2.2008
Ohjelma: Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus: Kainuun TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 195 000 €, josta EU:n osuus 87 750 €, valtion osuus 68 250 € ja kuntien osuus 19 500 €
www-sivut: www.kainuunkonepalvelut.fi
Hankekokonaisuus: Hankkeeseen liittyy Kainuun Etu Oy:n vuosina 200–2005 toiminut Kainuun metsä- ja puutalouden työohjelman koordinoitihanke ja sitä vuosina 2005–2007 jatkanut II-vaihe sekä Kainuun puu-energiaohjelma vuosille 1999–2006 ja Kainuun bioenergiaohjelma vuosille 2006–2010.

Esiselvitys poiki seitsemän uutta yritystä

Alihankinta varteenotettava vaihtoehto maatilayrittäjälle

Maaseudun pienyritykset voivat toimia alihankkijoina metalli- ja muiden toimialojen yrityksille. Näin etenkin, jos alihankintaa tarjoavien ja sitä tarvitsevien yritysten tarpeet kohtaavat. ProAgria Etelä-Savon ALI Alihankintahanke onnistui löytämään uusia asiakkaita maakunnassa toimiville tai siellä aloittaville pienille maaseudun yrityksille.

Etelä-Savon metalliyritysten alihankinnan esiselvityksestä alkanut toiminta johdatti konkreettisiin tuloksiin. Alihankkijoiden ja päähankkijoiden verkostoituminen onnistui ja uusia kontakteja syntyi. Seitsemän uutta aloittavaa yritystä työllistää nyt 15 henkilöä. Yritysten väliset kontaktit johtivat noin 50 uuden tilauksen syntymiseen.

Hankevetäjä Juha Paasosen metallialan asiantuntemuksesta oli suurta hyötyä etsittäessä ulkoistettavia töitä päähankkijayrityksistä. Yritysten keskinäinen yhteistyö on tärkeää, sillä harvalla pienyrittäjällä on omasta takaa sopivia kontakteja, Juha Paasonen muistuttaa.

Hanketyön tuloksena Etelä-Savon yritysten keskinäinen tunnettuus parani. Lisäksi maakunnan ulkopuolella toimivan teollisuuden tietoisuus yrityksistä kasvoi, kun sopivaa yritystä tai yritysjoukkoa voitiin tarjota asiakkaalle yritysvierailujen yhteydessä.

Esiselvityksen pohjalta syntyneen toimintamallin ansiosta hankkeen tavoitteet ja aikataulut olivat realistisia. Ongelmiakin löytyi, koska kovin moni maatalousyrittäjä ei pysty toimimaan teollisuuden alihankkijana työkiireidensä ja töiden sesonkiluonteen vuoksi. Myös alihankinnan luonteen muuttuminen osien valmistuksesta kokonaisuuksien toimittamiseen edellyttää entistä tiiviimpää yritysten välistä verkottumista.

ALI-hanke sai juvalaisen maanviljelijä Atte Lipsasen tarttumaan rohkeasti uusiin haasteisiin. Nyt on edessä ammatinvaihto, sillä peltoviljely on jäämässä kokonaan

sivuun. Viljelyn tilalle on tullut yritystoiminta, joka sisältää kone- ja laitehuoltoa sekä metallin alihankintajana toimimista. Yrittäjä itse on tyytyväinen, sillä töitä on riittänyt vähintään päivätyön verran. ALI-hanke olikin osallistujilleen tärkeä monella tavalla, sillä hanke antoi tietoa yrityksen perustajalle tärkeistä asioista, kuten kustannuslaskelmista ja yrityskontakteista.

Kuvat: Juha Paasonen

Atte Lipsanen tekee teollisuuden ja metallin alihankintatöitä ammattitaidolla Juvalla. Uusissa työ- ja toimitiloissa hoituu metallitöiden lisäksi myös laitehuollot.

12

Hankkeen nimi: ALI Alihankintahanke
Toteuttaja: ProAgria Etelä-Savo ry
Toteutusaika: 7.10.2003 – 30.6.2007
Ohjelma: Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma
TE-keskus: Etelä-Savon TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 151 412 €, josta EU:n osuus 68 133 €, valtion osuus 45 421 € ja kuntien osuus 22 712 €
Hankekokonaisuus: Hanketta edelsi vuonna 2003 toteutettu ProAgria Etelä-Savon esiselvityshanke: Meta- Metallin alihankinnan edellytysten selvittäminen.

Energiaosuuskunta tuottaa lämpöä Kuortaneella

**Energiaosuuskunta
parantaa toimialueen
työllisyyttä**

Etelä-Pohjanmaan Mäyryssä toimiva Kuortaneen energiaosuuskunta käyttää monipuolisesti kotimaisia, uusiutuvia energiaraaka-aineita. Yritystuet tekivät mahdolliseksi yrityksen käynnistämisen sekä ensimmäisen lämpökeskuksen ja briketöintilaitoksen rakentamisen. Nyt yrityksellä on toiminnassa kolme lämpölaitosta, jotka tuottavat vuosittain yli 5000 megawattia lämpöä.

Ammattitaito ja aktiivisuus ovat tuoneet mukanaan menestystä. Kymmenen osakkaan osuuskunnan liikevaihto on viisinkertaistunut perustamisvuodesta 2000. Osuuskunta on parantanut toimialan työllisyyttä myös välillisesti raaka-aineiden hankinnassa, korjuussa ja nuorten metsien hoidossa. Energiaraaka-aineen hankinnan ja jalostamisen lisäksi osuuskunta markkinoi ja myy tuotteita. Suurin asiakas on Kuortaneen kunta, joka ostaa puuhakkeesta, purusta ja ruokohelvestä tehtyä lämpöä.

Osuuskunta on selvittänyt kehittämishankkeena asiakaskunnan ja yhteistyötahojen näkemyksiä kotimaisten polttoaineiden käyttömahdollisuuksista. Lisäksi on järjestetty koulutuksia ja yleisötilaisuuksia kotimaisen bioenergian käytön edistämiseksi. Kuortaneen energiaosuuskunta on mukana myös pk-yritysten ympäristöasioiden kehittämisohjelmassa Eco-Startissa.

Kuortaneella on kolme energiaosuuskunnan lämpölaitosta, joissa tuotetaan lämpöä kiinteistöille ja yksityisille asunto-osakeyhtiöille. Lämpöä syntyy hakkeen lisäksi myös ruokohelvestä ja turpeesta. Brikettejä tuotetaan Kuortaneella sijaitsevassa briketöintilaitoksessa vuodessa noin 1 000 tonnia.

13

Hankkeen nimi:	Hakelämpölaitoksen rakentaminen
Toteuttaja:	Kuortaneen energiaosuuskunta
Toteutusaika:	6.10.2000 – 4.4.2005
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Kokonaisrahoitus:	177 942 €, josta EU:n osuus 13 118 € ja valtion osuus 31 282 €
www-sivut:	www2.6net.fi/keo/
Hankekokonaisuus:	Yritykselle on myönnetty vuosina 2004-2006 yritystukia myös leirikeskuksen lämpökeskusinvestointiin, aluelämpökeskuksen rakentamiseen, briketöintilaitoksen rakentamiseen ja kotimaisen polttoaineen varaston hankkimiseen sekä tukea kotimaisen polttoaineiden käyttömahdollisuuksia selvittäneeseen kehittämishankkeeseen.

Omatoimimatkailija hyötyy opaspaketista

Unohdetuista matkakohteista uutta potkua yritystoimintaan

Omatoimimatkailijat ja matkapakettien markkinoijat arvostavat houkuttelevia ja informatiivisia oppaita. Pohjois-Kymenlaaksossa matkailutarjontaa monipuolistettiin LUUPPI – Enemmän nähtävää Pohjois-Kymen alueella -hankkeen aikana etsimällä uusia nähtävyyksiä ja kehittämällä uusia opaskierroksia. Uusien matkailukohteiden kartoituksen tuloksena löydettiin parikymmentä uutta tai unohduksiin jäänyttä kohdetta Pohjois-Kymenlaaksossa. Lisäksi kehitettiin seitsemän opastuskierrosta reitteineen. Kaikki kohdeselostukset esittelyineen sekä opastuskierrosten reittiehdotukset karttoineen ja lisäkohteineen koottiin Enemmän nähtävää Pohjois-Kymen alueella -oppaaseen.

Kouvolan matkailuoppaat ry:n hankkeesta on ollut hyötyä alueen matkailualan yrittäjille. Erityisesti ohjelmapalveluyrittäjät saivat hyvää materiaalia käyttöönsä. Myös kokousten ja koulutusten oheispalvelujen tuottajat hyöttyvät matkapakettien lisääntyvästä myynnistä. Nyt matkapakettien markkinointi on helpottunut ja paikallisten yrittäjien toimintaedellytykset ovat parantuneet.

14

Hankkeen nimi: LUUPPI – Enemmän nähtävää Pohjois-Kymen alueella
Toteuttaja: Kouvolan matkailuoppaat ry
Toteutusaika: 1.5.2005 – 28.2.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Kaakkois-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: Pohjois-Kymen Kasvu ry
Kokonaisrahoitus: 2 811 €, josta EU:n osuus 632 €, valtion osuus 1054 € ja kuntien osuus 422 €

Köyliöläisillä on virtuaalinen kuntakeskus

www.koylio.com

Maaseudun yrittäjät hakevat yhteistyöstä vahvuuksia ja lisäpotkua toimintaansa. Näin on myös Köyliössä, jossa yrittäjien markkinointiyhteistyön tuloksena avattiin 50 yrityksen ja 20 järjestön yhteinen palvelutarjonnasta kertova internet-sivusto, Köyliön virtuaalinen kuntakeskus. Köyliön virtuaalisesta kauppa- ja palvelukeskuksesta www.koylio.com -sivuilla löytyvät Köyliön palvelut ja tuotteet sekä yrittäjien ja yhdistysten yhteystiedot. Sivusto toimii myös asukkaiden tiedotuskanavana. Kaikkiin köyliöläisiin koteihin ja loma-asuntoihin jaettiin lisäksi palveluhakemisto, joka tukee internetistä löytyvää tietoa.

**netissä
24 h**

**KÖYLIÖLÄISTEN
YRITTÄJIEN JA YHDISTYSTEN
PALVELULUETTELO**

www.koylio.com

Köyliön virtuaalisen kuntakeskuksen kehittämisessä eri tahojen yhteistyö ylitti odotukset. Siitä kertoo muun muassa se, että sivuston kehittämisen aikana Köyliön yrittäjäyhdistyksen toiminta virisi uudelleen käyntiin. Myös yrittäjien yhteistoiminta yli kuntarajojen on lisääntynyt ja Köyliön yrittäjäyhdistyksen jäsenmäärä on kasvanut. Lisäksi osallistuminen Satakunnan Yrittäjien toimintaan on vilkastunut.

www.koylio.com -sivusto on merkittävästi lisännyt köyliöläisten yrittäjien ja yhdistysten näkyvyyttä ja tunnettuutta sekä asiakasmääriä. Lisäksi hankkeen aikana teetettiin Köyliön yrittäjäyhdistyksen logo ja lomakkeet sekä järjestettiin tietotekniikkakoulutusta ja yhteistyöseminaari.

Kuva: Marko Dahman

Hankkeen ATK-koulutuksessa yrittäjät saivat opetusta tietokoneen monipuolisesta käytöstä.

Jokaiseen köyliöläiseen kotitalouteen jaettiin paperinen palveluluettelo, josta myös nettimaailmaan perehtymättömät löytävät yrittäjien palveluja. (kuva viereisellä sivulla)

15

Hankkeen nimi: Köyliön virtuaalinen kuntakeskus
Toteuttaja: Köyliön yrittäjät ry
Toteutusaika: 1.2.2005 – 28.2.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Satakunnan TE-keskus
Toimintaryhmä: Pyhäjärvisseudun Kehittämisyhdistys ry
Kokonaisrahoitus: 99 509 €, josta EU:n osuus 23 882 €, valtion osuus 39 804 € ja kuntien osuus 15 921 €
www-sivut: www.koylio.com

Kuva: Taito Kymenlaakso ry

Oppimisen ytimessä

Uuden maaseudun monimuotoisuuden voimistumisen lähtökohtana ovat kunkin maaseutualueen luontaiset vahvuudet. Niiden tunnistaminen vaatii hyvää itsetuntemusta. Matkimalla ei uusi maaseutu kehity. Muualla kehitetyn mekaaninen siirtäminen tuottaa pettymyksiä. Hanke elää aikansa ja kuihtuu rahoituksen ehtyessä.

Muulle maailmalle ei voi kääntää selkää. Ajassa liikkuu monenlaisia tiedon ja ideoiden virtoja. Niiden soveltaminen omien vahvuuksien lähtökohdista on uuden maaseudun ydinprosessi. Maaseutu tarvitsee asetelmia, joissa omiin edellytyksiin kietoutuu oivaltavasti omaksuttuja ulkoisia vaikutteita. Tässä tarvitaan osaamista, sitoutumista ja uskallusta.

Yhteiskunnan yksi perusominaisuus on, että tällä hetkellä tärkeiltä tuntuvat ilmiöt eivät lopulta olekaan tärkeitä. Tärkeiksi osoittautuvat mitättömiltä ja oudoilta tuntuvat pikkuasiat. Kaukaisella 1960-luvulla naurettiin suositun TV-sarjan päähenkilön Maxwell Smartin kummallista kenkäpuhelinta, jonka avulla hän harrasti mobiiliviestintää. Eihän pieni mukana kulkeva puhelin voinut olla tuon ajan horisontin mukaan mitenkään mahdollinen. Aina kun Smart tarttui puhelimeensa, TV -yleisö mylvi naurusta.

Mitättömiltä ja usein myös naurettavilta tuntuvia ilmiöitä kutsutaan heikoiksi signaaleiksi. Ne ennakoivat uuden tulemista tai vanhan väistymistä. Tärkeiksi nousevien heikkojen signaalien tunnistaminen on sietämättömän vaikeaa, sillä vain pieni osa marginaalien ilmiöistä nousee aikanaan todella tärkeiksi.

Ongelma on myös se, että yleensä heikkojen signaalien käynnistäjät eivät ole tunnettuja poliitikkoja, yritysjohtajia tai tutkijoita. He ovat tuntemattomia päätöksentekijöille ja suurelle yleisölle. Välttämättä he eivät itsekään tunnista oivallustensa kauaskantoisuutta. Heidän ideoitaan ei kommentoida lehtien pääkirjoituspalstoilla eikä sähköisten viestimien ajankohtaisohjelmissa. He eivät esiinny luovuusseminaarien puhujina tai kirjoita taustamuistioita eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle. Kuitenkin heissä on maailman toivo.

Maaseudulla heikkojen signaalien tunnistaminen on erityisen tärkeää. Nykyhetken tai menneisyyden vahvuuksien tuijottelu ei avaa uusia ovia. Tarvitaan rohkeita luotauksia ja jyrkkää etunojaa. On myös siedettävä epäonnistumisia. Tämä on haaste hankkeiden rahoittajille, jotka toisinaan edellyttävät jo rahoituksen hakuvaiheessa hyvin yksityiskohtaista tietoa hankkeen tuloksista. Tällainen vaatimus saattaa suosia sutjakkaita hankehaukkoja, jotka hallitsevat hakutekniikan muodot ja rutiinit. He saavat tavanomaisen ja moneen kertaan kalutun idean näyttämään uudelta ja innostavalta. He hallitsevat hankekulissien pystytyksen.

Todelliset heikkojen signaalien edustajat ovat usein muotoseikkoja hallitsemattomia individualisteja, joiden hankehakemukset ovat kömpelöitä. Olisi kuitenkin opittava näkemään, miten kauniiksi ruma hankkeenpoikanen voi suotuisissa olosuhteissa varttua. Rahoittajilta vaaditaan pitkämielisyyttä ja sitoutumista maaseudun uusien mahdollisuuksien syvähenkiseen etsimiseen. Tässä työssä ohjelma-asiakirjat ja hallintomenettelyt ovat rahoittajien luovuuden välineitä.

Seuraavaksi esitellään joitakin maaseudun monipuolistumiseen tähtääviä hankkeita. Yhteistä on omien lähtökohtien tunnistaminen ja muualta omaksutun oivaltava soveltaminen. Hankkeet ilmentävät uuden maaseudun ydintä. On opittava yksilöinä ja on opittava yhdessä, jotta maaseutu vahvistuu.

Hannu Katajamäki
Aluetieteen professori
Hallintotieteiden tiedekunta
Vaasan yliopisto

**Sammallahdenmäki
on Unescon maailman-
perintöluettelon ensimmäinen
arkeologinen
kohde Suomessa**

Elämysmatkailua Lapin kunnassa pronssikauden tapaan

Kun satakuntalaisen Lapin kunnan yrittäjät päättivät monipuolistaa kunnan matkailutarjontaa ja palveluja, apuun pyydettiin muinaistekniikoiden osaajia. Näin syntyi Maailmanperintö, matkailu ja yrittäjät yhdessä -hanke, jonka lähtökohdaksi otettiin Lapin kunnan Kivikylässä sijaitseva Sammallahdenmäki. Se on nimetty Unescon maailmanperintöluetteluun ensimmäisenä arkeologisena kohteena Suomessa. Alueen tunnetuimmat muinaisjäännökset ovat pronssikautisia hautaröykkiöitä, joten esihistorian elävöittäminen ja perinnetiedon tallentaminen tuntuivat luonnolliselta. Ympäristö on kulttuurihistoriallisesti merkittävää suojeltua aluetta: arvokasta kalliota ja luonnonsuojelualuetta.

Kulttuuriperinnön ja maailmanperintökohteen tuotteistaminen tarkoitti käytännössä sitä, että muinaistekniikoiden osaajien oli selviydyttävä pronssikauden talon rakentamisesta sekä siihen tarvittavien tarvikkeiden ja esineiden valmistamisesta. Taitonsa he hankkivat kansalaisopiston muinaistekniikkapiirissä. Elämysopastusten malleina olivat Saarijärven kivi- ja pronssikauden kylä, Kierikkikeskus sekä Kristiinankaupungin Susiluola näyttelyineen.

Sammallahdenmäen pronssikauden hahmoiksi pukeutuneet perinneyhdistyksen jäsenet valmistavat herneleipää muinaiseen tapaan. Toiminnalliset ohjelmat soveltuvat erityisesti koululaisryhmille, mutta tarjoilut ja tarinat muinaiseen malliin maistuvat myös aikuisille.

Kuva: Ulla Antola

Pronssikauden talossa on tarkoitus esitellä muinaisia rakennusmenetelmiä ja jokapäiväisiä toimintoja. Talon pohjapiirustukset ovat valmiina ja rakentaminen on tarkoitus aloittaa kesällä 2008. Rakennusmateriaaliksi sopivaa järviruokoa saatiin Kauklaistenjärven talviniitosta. Niitoilla estettiin myös järven rehevöitymistä.

Kunnan eri alojen yrittäjät tuotteistivat opastus-, matkailu- ja opetuspaketit eri kohderyhmille sopiviksi. Huomioon otettiin myös erityisryhmät kuten lapset, vanhukset ja liikuntarajoitteiset. Lisäksi yrittäjät kehittivät kesäasukkaiden palvelupaketteja, kuten talonmiespalveluja, saunapuiden hankintaa, jätehuoltoa ja kuljetusta. Palveluja kehitetään edelleen paikallisten yrittäjien, kunnan ja elämysmatkailun toimijoista koostuvan Keritys ry:n kanssa.

Lapin kunnan matkailukohteista, tuotteista ja palveluntuottajista kertovat esitteet markkinoivat nyt hyvin aluetta. Sammallahden kävijämäärää onkin kasvanut. Kesällä 2006 Raumalla pysähtyneet risteilyalukset toivat opaskierroksille saksalais- ja amerikkalaisryhmiä. Pyörnin opastuskeskuksen käsityökahvilan näyttelyt paikallisesta historiasta, palveluista ja tuotteista ovat lisänneet kohteen arvostusta myös paikallisten silmissä.

16

Hankkeen nimi:	Maailmanperintö, matkailu ja yrittäjät yhdessä (MMYY)
Toteuttaja:	Lapin kunnan yrittäjät ry
Toteutusaika:	21.2.2005–28.2.2006
Ohjelma:	Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus:	Varsinais-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä:	Maaseudun kehittämissyhistys Ravakka ry
Kokonaisrahoitus:	38 110 €, josta EU:n osuus 9 489 €, valtion osuus 15 816 € ja kuntien osuus 6 326 €
www-sivut:	www.keritys.fi

Poromiehille ja -naisille räätälöitiin tupakoulutus

**Tupakoulutus
on todellista
lähikoulutusta**

Poromiehille ja -naisille räätälöidyt tupakoulutukset ovat nostaneet poronhoitoalueen osaajien ammattitaitoa raaka-aineiden jalostamisessa. Tupakoulutus on lähikoulutusta, jossa kouluttajat lähtevät kentälle koulutettavien luo, toisin kuin yleensä. Rovaniemen tekninen ammattioppilaitos teki koulutushankkeessaan yhteistyötä Paliskuntain yhdistyksen ja ammattilaisten kouluttajien kanssa. Kaikkiaan koulutuksiin osallistui kolmen vuoden aikana noin kolmetuhatta henkilöä eri puolilla Lappia.

Tupakoulutuksiin päädyttiin, koska poronhoitoalueella oli tarve kehittää elintarvikkeiden jalostusta sekä sitä tukevaa ja uudistavaa koulutusta. Tämä selvisi elintarvikealan pienyrittäjien, yhdistysten ja muiden alan yhteistyötahojen koulutustarpeiden kartoituksessa. Elintarvikealan ammatillista ja muuta koulutusta järjestettiin hankkeessa eri puolilla Lapin läänin, poropuolen koulutuksia koko poronhoitoalueella jopa yli läänirajojen.

Aikuisten monimuotokoulutus toteutettiin elintarvikeyritysten sekä yritys- ja yhdistysmaailman kehittämistarpeista lähtien. Ammatillinen koulutus jakautui elintarvikealan yleiseen koulutukseen, erikoislihakoulutukseen (poro) ja luonnontuotealan koulutukseen. Koulutuksessa käytettiin eri menetelmiä eri kohderyhmille, kuten tupakoulutuksia luonnontuote- ja poropuolelle sekä ryhmäkoulutuksia yritys- ja yhdistyspuolelle. Lisäksi järjestettiin koulutusmatkoja olemassa oleviin yrityksiin ja yritysmuotoihin Suomessa.

Tupakoulutusten suuri suosio johtui ajankohtaisista aiheista, jotka pohjautuivat aitoon koulutustarpeeseen ja kysyntään. Koulutusten joustava suorittaminen, lähelle kotia tuodut tilaisuudet, toimijoiden ammattitaito ja aktiivinen markkinointi levisivät puskaradion lailla lappilaisten tietoisuuteen.

Kuva: Mauri Nieminen

Kuva: MMM:n kuva-arkisto

Eri puolilla poronhoitoaluetta pidetyt tupakoulutukset porotalousyrittäjille olivat suosituja koulutuksia lähellä kotia.

17

- Hankkeen nimi:** Ammattitaitoa raaka-aineiden jalostamiseen
- Toteuttaja:** Rovaniemen koulutuskuntayhtymä
- Toteutusaika:** 15.9.2003–14.6.2006 (hankekokonaisuus alkoi 15.5.2002)
- Ohjelma:** Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma
- TE-keskus:** Lapin TE-keskus
- Kokonaisrahoitus:** 539 112 €, josta EU:n osuus 249 843 €, valtion osuus 214 061 € ja kuntien osuus 26 782 €
- Hankekokonaisuus:** Hanketta edelsi vuosina 2002-2003 toteutettu Rovaniemen koulutuskuntayhtymän Ammattitaitoa raaka-aineiden jalostamiseen ja hankkeen työtä jatkaa vuosina 2005–2007 Laatu raaka-aineiden jalostamiseen Elintarvike- ja poroalan koulutus -hanke.

Kehittäjille hyväksi havaittuja menetelmiä

Metodiboksista työkaluja kylänkehittäjille

Metodiboksi-hankkeen menetelmien avulla on aktivoitu ruotsinkielisen Pohjanmaan, Turun seudun ja Uudenmaan kyliä ja yhdistyksiä toimintansa kehittämässä. Toimijoiden tukena ovat olleet koulutetut ohjaajat ja uudet menetelmät. Tavoitteena oli paikallisista lähtökohdista ja tarpeista käynnistyvä kehittämistyö, jossa apuna käytettiin niin sanotun Metodiboksi-hankkeen menetelmiä.

Svenska Studiecentralin käynnistämässä hankkeessa on kerätty hyväksi havaittuja tai kehitetty uusia menetelmiä, jotka sopivat maaseutukylien ja yhdistysten ryhmätyöskentelyyn maaseudun yhdistyksissä. Menetelmiä on kehitetty yhteistyössä useiden asiantuntijoiden kanssa.

Paikallisten yhdistysten ja järjestöjen käyttöön soveltuvista menetelmistä uusimmat käsittelevät sosiaalista kirjanpitoa, ryhmätyöskentelyä, laatusertifikaattia ja niin sanottua Opera-metodia, jonka käyttöä suositellaan vain koulutuksen käyneille ja lissensoiduille henkilöille. Monessa tapauksessa kyläyhdistysten aktivoituminen on ollut koulutetun ja asiaan perehtyneen oppaan ansiota.

Metodinvaihtoa on käyty ruotsalaisten ja pohjoismaisten järjestöjen kanssa muun muassa seminaareissa Suomessa. Tilaisuuksien ja koulutusten järjestämisessä ovat olleet mukana monet valtakunnalliset järjestöt, kuten Folkhälsan, Martta-järjestö ja Kotiseutuyhdistys. Suomenkielisiä toimijoita on koulutettu yhteistyössä Suomen Kylätoiminta ry:n kanssa.

Paikalliselle kehittämisorganisaatiolle voidaan myöntää laatusertifikaatti Kompassi, jos sen toiminta täyttää asetetut vaatimukset.

Vipuvoimaa paikallisiin kehittäjiin luotsaa Marina Lindell Metod-centeristä. Keskus kouluttaa ohjaajia, tuottaa materiaalia ja testaa kylien ja yhdistysten kehittämistyön menetelmiä.

18

- Hankkeen nimi:** Metoder och handledning för lokal organisations- och verksamhetsutveckling
- Toteuttaja:** Svenska Studiecetralen
- Toteutusaika:** 1.1.2003–28.2.2006
- Ohjelma:** Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
- TE-keskus:** Pohjanmaan TE-keskus
- Kokonaisrahoitus:** 598 422 €, josta EU:n osuus 160 530 € ja valtion osuus 374 569 €
- Hankekokonaisuus:** Hanketta edelsi vuonna 2002 toteutettu Svenska studiecetralenin esiselvitys Förprojekt Metoder och handledning för lokal organisations- och verksamhetsutveckling. Hankkeeseen liittyy POMO+-hankkeet Handbok för byaekonomi, 2002 Utredningsprojekt om Byautvecklingscentra ja vuosina 2002–2006 toteutetut Liv i Byn – Elävä kylä I ja II-hankkeet.

Perinnetieto elää vain siirtämällä sitä sukupolvelta toiselle

Kylille toimeentuloa perinteestä

Vanhojen kädentaitajien osaaminen on katoavaa perinnettä. Perinne pysyy hengissä vain siirtämällä tietoa ja taitoa uusille sukupolville. Kädentaitajia, perinteisiä työtapoja ja esineistöä saatiin suuren yleisön tietoisuuteen, kun Kylä 24 h: perinne elää – kylät elävät -hanke käynnistyi Pohjois-Kymenlaaksossa. Nyt kylät saavat toimeentuloa myös perinteestä, jota ne hyödyntävät matkailun oheispalveluina.

Kymenlaakson Käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen hankkeessa kerättiin ja dokumentoitiin perinteisiä kädentaitoja ja työtapoja sekä koottiin osaajien taitajarekisteri. Pohjois-Kymenlaakson vanhojen kädentaitojen osaajat haastateltiin ja kuvattiin. Taitajarekisteriä käytetään erilaisten tapahtumien ja työnäytösten yhteydessä, kun etsitään eri työmenetelmien perinnetaitajia.

Perinteiset kädentaitojen nypläys- ja tuohinäyttelyt työnäytöksineen olivat osa hanketta. Kädentaitojen tapahtumat ja kurssit tekivät tutuksi moninaisia materiaaleja ja taitoja aina varpaluudan teosta ja verkonkudonnasta käsin tehtyihin soitimiin ja leikkikaluihin. Kurseilla opastettiin myös vanhojen tekstiilien huoltoa ja korjausta sekä opetettiin monia muita hyödyllisiä taitoja uusille tekijöille.

Muutamia vanhoja työtapoja saatiin siirrettyä uusille tekijöille ja näin perinnetöiden tekemisen taito säilyy Pohjois-Kymenlaaksossa. Nyt perinnetietojen keräys ja tallennus jatkuu ja laajenee myös Etelä-Kymenlaakson alueelle.

Kuvat: Taito Kymenlaakso ry

19

Hankkeen nimi: Kylä 24h: perinne elää – kylät elävät
Toteuttaja: Kymenlaakson käsi- ja taideteollisuus ry
Toteutusaika: 1.1.2005 – 28.2.2006
Ohjelma: Alueellinen maaseutuohjelma ALMA
TE-keskus: Kaakkois-Suomen TE-keskus
Toimintaryhmä: Pohjois-Kymen Kasvu ry
Kokonaisrahoitus: 51 215 €, josta EU:n osuus 11 523 €, valtion osuus 19 206 € ja kuntien osuus 7 682 €
www-sivut: www.taitokymenlaakso.fi

Esteettömät liikuntamahdollisuudet tuovat matkailijoita

Matkailun kehittäminen erilaisten asiakkaiden tarpeisiin on ollut vahvasti esillä Pohjois-Satakunnassa. Etenkin liikunta- ja toimintarajoitteisten, vanhusten ja lapsiperheiden esteetön matkailu vaatii osaamista ja yhteistyötä matkanjärjestäjiltä sekä palveluita tarjoavilta paikallisilta yrittäjiltä.

Kankaanpään kuntoutuskeskuksen Elämäniloa esteettömästi -hankkeen päätavoitteena on ollut majoitusmatkailijoiden määrän kasvattaminen Pohjois-Satakunnassa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Hankkeen aikana käynnistyi valtakunnallinen esteettömän matkailun kehittämistyö, jossa palveluja suunnitellaan liikuntarajoitteisille, senioreille ja lapsiperheille tehdyn kyselyn pohjalta. Esteettömiä matkailupalveluja tarjoavat yrittäjät hyötyvät käyttäjien tarpeiden tunnistamisesta.

Liikuntaesteetön matkailu vilkastuttaa huomattavasti alueen yritystoimintaa, kun palvelujen tarjonta kasvaa ja aktiiviset erityisryhmät ja heidän läheisensä yöpyvät alueella. Esteettömien palveluiden tarjonnan, kysynnän ja maksuvalmiuden pohjalta yrittäjäverkosto on tuotteistanut ja hinnoitellut kulttuuri- ja matkailupalvelunsa tuotepaketeiksi, joita se markkinoi.

Uusinta esteettömän liikkumisen tietotaitoa välittyy saksalaisten ja suomalaisten yhteisöjen, kuntien, koulujen ja vastaavien kehittämishankkeiden välisessä vuorovaikutuksessa. Yhteistyötä koulutuksissa on tehty muun muassa Esteettömästi luontoon liikkumaan -hankkeen kanssa. Tietotaidon levittämistä ja palveluista tiedottamista tukevat uudet internetsivut, jotka ovat myös näkövammaisten luettavissa.

**Liikuntaesteetön
matkailu vilkastuttaa
yritystoimintaa**

20

- Hankkeen nimi:** Elämäniloa esteettömästi -kehittämishanke
- Toteuttaja:** Kankaanpään kuntoutuskeskus
- Toteutusaika:** 6.9.2006 – 31.12.2007
- Ohjelma:** LEADER+ -ohjelma
- TE-keskus:** Satakunnan TE-keskus
- Toimintaryhmä:** Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry
- Kokonaishoiditus:** 80 000 €, josta EU:n osuus 32 000 €, valtion osuus 19 200 € ja kuntien osuus 12 800 €
- www-sivut:** www.erityisryhmille.fi
- Hankekokonaisuus:** Hankkeeseen liittyy Kankaanpään kuntoutuskeskuksen vuosina 2002–2004 toteutettu Erityisryhmien elämysmatkailun kokeilu-projekti, 2003–2004 Erityisryhmien elämysmatkailu kansainväliseksi sekä 2005–2006 Eurooppalaisen identiteetin kehittäminen erityisryhmille -hankkeet.

**Alan uusin tieto
yrittäjälle verkoston
välityksellä**

LounaFood tukee lähiruuan saatavuutta

LounaFood-hanke palvelee varsinaissuomalaisia elintarvikealan yrityksiä. Etenkin pienet, maatilasidonnaiset yritykset hyötyvät räätälöidyistä palveluista, jotka auttavat yrittäjää ammattitaidon kohentamisessa ja ylläpidossa, mutta myös yhteistyötaiden saavutettavuudessa.

LounaFoodin palvelut on kehitetty yritysten lähtökohdista. Elintarvikealan pienyritykset saavat tarvitsemaansa apua ja neuvoja. Koulutusta ja uusinta tietoa on jaettu muun muassa elintarvikehygieniasta ja -lainsäädännöstä sekä markkinointiviestinnästä ja lähiruuan menekien edistämisestä. LounaFoodin verkostojen kautta elintarvikealan pienyritykset löytävät tarvitsemiaan kontakteja. Yhteistyössä seutukuntien kanssa selvitettiin markkinointiosuuskuntien perustamista ja lähiruuan osuuden lisäämistä suurkeittiöissä.

Kehittämistyöllä pyritään varmistamaan lähiruuan laadukkuus ja saatavuus sekä menekki maakunnassa. Tavoitteiden täyttyminen on edellyttänyt vahvaa yhteistyötä kuntien terveystarkastajien ja seutukuntien kanssa. Työn vaikutukset kohdistuvat yritysten lisäksi asiakkaisiin – lähiruosta kiinnostuneisiin kuluttajiin ja suurkeittiöihin.

Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus koordinoi LounaFood-hanketta. Se toimii tiiviissä yhteistyössä maakunnan seutukuntien, alueen korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Yhteistyö on tärkeää, koska oppilaitosten päättötyöt ja erilaiset opiskelijaprojektit ovat yksi keino kehittää pienyrityksen toimintaa. Sen lisäksi yrittäjien tukena ovat erilaiset valtakunnalliset verkostot, jotka tarjoavat tuotekehitys- ja markkinointipalveluja.

Lähellä tuotettu ruoka on ekologista ja kertoo maakunnan ruokakulttuurista. LounaFoodin toiminta on vahvistanut pienten ja keski suurten varsinaissuomalaisten elintarvikeyritysten verkostoitumista ja lähiruuan tunnettua.

21

Hankkeen nimi: Lounafood 2006
Toteuttaja: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus
Toteutusaika: 1.3.2006 – 31.7.2007
Ohjelma: Etelä- ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämisohjelma ELMA
TE-keskus: Varsinais-Suomen TE-keskus
Kokonaisrahoitus: 100 000 €, josta valtion osuus 80 000 € ja kuntien osuus 20 000 €
www-sivut: www.lounafood.net
Hankekokonaisuus: Hankkeeseen liittyy vuosina 2001–2003 toteutettu Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen LounaFood sekä vuosina 2003–2006 toteutettu Turun kauppakorkeakoulun LounaFood Inno -hankkeet.

Kuvat: Arja Meriluoto

**Yhteistyöllä
uusia palveluja
Venäjä-matkailuun**

Panostaminen Venäjä-matkailuun lisäsi myyntiä

Muutama vuosi sitten Kaakkois-Suomen maakuntien alueella heräsi halu lisätä Venäjä-matkailun myyntivolyymia. Tarvetta oli myös kasvattaa Venäjä-matkailun valtakunnallista markkinaosuutta sekä matkailualan yritysten Venäjän myyntiä. Kaakkoissuomalaisen maaseutumatkailu- ja ohjelmapalveluyrittäjien valmiudet markkinoinnissa kohenivatkin kertaheitolla, kun Kouvolan seudun kuntayhtymä aloitti rajan ylittävän Fenniko More II -hankkeen venäläisten osapuolten kanssa. Hankkeella kehitettiin ja otettiin käyttöön matkailupalveluja, jotka ovat tähän mennessä puuttuneet palvelutarjonnasta. Samalla lisättiin ympärivuotista matkailutoimintaa.

Yhteistyökumppaneina hankkeessa olivat venäläiset matkatoimistot, joten yhteistyö ja verkostot yrittäjien ja venäläisten matkanjärjestäjien välillä vahvistuivat. Matkailukohteista ja tarjotuista palveluista laadittiin venäjänkieliset esitteet, hinnastot ja verkkosivut. Tuotteiden markkinointi ja myynti toteutettiin Suomessa kahden maakunnan matkatoimistojen ja incoming-toimistojen sekä pääasiassa pietarilaisten matkanjärjestäjien ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Suomalaiset yritykset ovat olleet erittäin tyytyväisiä saamaansa tukeen Venäjälle suuntautuvassa markkinoinnissa. Tehdyt markkinointitoimenpiteet ovat edesauttaneet uusien asiakaskontaktien syntymistä ja myynnin kasvua. Hankkeen ansiosta maaseutumatkailun merkittävyys elinkeinona ja työllistäjänä koheni Kaakkois-Suomessa.

Interreg-hankkeissa keskeistä oli kansainvälisten yhteistyöverkostojen luominen. Matkailuyrittäjien markkinointitapahtuma Pietarissa auttoi luomaan kontakteja venäläisten matkatoimistojen kanssa. Kulttuuri- ja markkinointikoulutuksen lisäksi yrittäjät tekivät konkreettista kauppaa.

Kuva: Yli-Kattalan Lomamökit

22

- Hankkeen nimi:** Fenniko More II
- Toteuttaja:** Kouvola seudun kuntayhtymä
- Toteutusaika:** 1.4.2004–31.12.2006
- Ohjelma:** Kaakkois-Suomen Interreg IIIA
- TE-keskus:** Kaakkois-Suomen TE-keskus
- Kokonaisrahoitus:** 286 600 €, josta EU:n osuus 135 782 € ja valtion osuus 90 519 €
- Hankekokonaisuus:** Hanketta edelsi vuosina 2002–2003 toteutettu Kouvola seudun kuntayhtymän Fenniko More – maaseutua suomalaiseen tapaan -hanke ja työtä on vuonna 2007 jatkanut Fenniko More III -hanke.

Kuva: MMM:n kuva-arkisto / Sirkku Mikkonen

Tietoyhteiskunta

TEEMA • 4

Tietoyhteiskunta

Tietoyhteiskunnan nykyistä kehitysvaihetta Suomessa voidaan arvioida monella eri mittarilla. Internetin käyttöaste ja käytön tasainen levinneisyys eri alueille ja eri ikäluokissa, on suosittu tapa verrata eri maita toisiinsa. Suomi pärjää vertailuissa hyvin. Matkapuhelin on lähes kaikilla ja tietokonetta käyttävät kaikki 15–19 -vuotiaat. Yli 50-vuotiaiden osuus internetin käyttäjinä kasvaa, ja maakunnalliset erot ovat pienentyneet. Sähköposti, pankkiasioiden hoito, viranomaisten verkkosivuilla käyminen ja tietokoneiden hankkiminen koteihin ja kirjastoihin antavat oikeuden väittää, että Suomi on pitkälle kehittynyt tietoyhteiskunta.

On kuitenkin syytä erottaa toisistaan teknisten innovaatioiden muutospotentiali ja toteutuneet muutokset. Etätyölle tarvittava teknologia on ollut vuosia olemassa, mutta monet sosiaaliset syyt estävät sen lisääntymisen. Ennusteet paperittomasta konttorista tai siitä, että tekniset laitteet korvaisivat kirjan, ovat osoittautuneet vääriksi. Silti muutokset ovat olleet valtavia. Maailmanlaajuiset verkostot mahdollistavat asioita, joiden seurauksista meillä on vain rajallinen käsitys. Laitemääriin perustuvia kehitysarvioita kehittyneemmissä määritelmässä puhutaan yhteiskunnan muuttuneesta rakenteesta, verkostoyhteiskunnasta.

Tietoyhteiskuntakehityksen sosiaalinen vaikuttavuus näkyy yhdyskunnan ja asukkaiden arkipäivässä. Eräs varhainen ennuste on se, että yhdyskunnan syrjäisestä sijainnista aiheutuvia haittoja voidaan vähentää uuden informaatio- ja tieto-

teknologian avulla. Tästä on seurannut toive, että haittaava liikenne vähenee, kun tiedon liikkuminen korvaa ihmisten ja tavaroiden liikkumista. Tärkeä olettaus on ollut myös se, että yhä useammat pääsevät tärkeän tiedon ja vaikuttamisen piiriin.

Uusista tilastoista ja tutkimuksista voidaan nähdä, että uuden tietoteknologian välittömiä vaikutuksia ovat seuraavat asiat: tuottavuus paranee, talous kasvaa, kulutus lisääntyy ja kilpailun vapaus lisääntyy. Kun tietoyhteiskunnan teknologian vaikutukset välittyvät tuottavuuden, talouden, kulutuksen ja kilpailun vapauden kautta, yhdyskunnissa ja ihmisten arkielämässä tapahtuu sellaisia asioita, joita ei ole odotettu. Suomessa tuotanto, talous, kulutus ja väestö keskittyvät alueellisesti, sitä enemmän mitä vähemmän sitä säädellään yhteiskunnan tuke-
min investoinnein. Eriarvoisuus lisääntyy ihmisten ja alueiden välillä, asunnon ja työpaikan keskimääräinen etäisyys ja päivittäisten matkojen määrä kasvaa ja myös liikennehaitat lisääntyvät. Sen sijaan ennuste, että yhä useammat pääsevät tärkeän tiedon ja vaikuttamisen piiriin, näyttää pätevän edellä mainituista ennustuksista parhaiten.

Suomessa maaseudun ja kaupunkien väliset suhteet alkoivat muuttua nopeasti 1990-luvun alun laman jälkeen. Valtiolliseen politiikkaan hyväksyttiin ajatus, useiden Euroopan unionin maiden esimerkin mukaisesti, että tehokas keino nousta lamasta on kasvukeskuspolitiikan vahvistaminen. Yliopistokaupungit ja niiden ympäristö alkoivat vastaanottaa kiihtyvällä vauhdilla uusia asukkaita sekä maaseudulta että pienemmistä kaupungeista. Myös uuden teknologian yritykset sijoittuivat mieluummin suuriin kaupunkeihin. Näin tapahtuu muuallakin laajenevan globaalin talouden olosuhteissa. Markkinoitava tuote syntyy suurten kaupunkien tarjoamassa yhteistyöverkostossa, jonka muodostavat tuottaja ja yrityspalvelujen tarjoajat. ”Keskittymisen rautainen laki” toteutuu sekä tuotannossa että palveluissa yhdyskuntien sisällä, niin päivittäiskaupassa kuin monissa julkisissa palveluissakin.

Laman jälkeen valtakunnan hallitus otti yrittäjyyden tukemisen tärkeäksi työttömyyden torjumiskeinoksi. Maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistamista tukevat ohjelmat ovat tuoneet maaseutuyrittäjyydelle uuden ilmeen. Riittävien

tietoyhteysien rakentaminen maaseudulle tulevana vuosina, mieluusti Ruotsin tapaan rohkealla julkisella panostuksella, on perusteltua sekä yritysten toimintaedellytysten että kansalaisten palvelutarpeiden tyydyttämisen varmistamiseksi. Tietoyhteiskunta-osuudessa on esitelty useita merkittäviä hankkeita, joissa uuden teknologian mahdollisuuksia käytetään maaseudun alueiden ja kylien paikallisen identiteetin ja oman elinvoiman vahvistamiseksi.

Ari Ylönen

Yhteiskuntat. lis.
Yhteiskuntatutkimuksen instituutti
Tampereen yliopisto

Paikallisradio-ohjelmat tekevät kylät näkyviksi

Kyläradio-ohjelma kertoo, mitä meillä ja muualla tapahtuu

Tämänviikkoinen Kyläradio-ohjelma tulee Keski-Portugalista Goísin kunnasta. Esi-merkiksi näillä sanoilla alkaa joka lauantainen Kyläradio-ohjelma Joensuun seudun paikallisradiossa Radio Rexissä. Kyläradiolähetyksiä on tehty vuoden 2005 syksystä kesään 2007 mennessä vähän yli 20 eri kylästä. Aktiivisia kyläradiolaisia on ollut mukana lähes 150. Tunnin mittaisen Kyläradio-ohjelman suunnittelemisesta, musiikkivalinnoista, sisällöstä, haastatteluista, teknisestä toteutuksesta ja ohjelman lähettämisestä vastaavat kyläläiset itse.

Ohjelmissa on esitelty Joensuun seudun kyliä ja niiden historiaa, kuvailtu kylien historiallisia kohteita, haastateltu mielenkiintoisia kyläläisiä tai kysytty mielipiteitä kyläkoulun lakkauttamissuunnitelmiin. Sittemmin ohjelmissa on siirrytty enemmän systemaattiseen tiedottamiseen kylän ajankohtaisista asioista ja esitelty myös kylien yritystoimintaa. Itse tehty ohjelma kiinnostaa niin tekijöitä kuin kuuntelijoita – ohjelmat ovat olleet suosittuja.

Onnistunut hanke ja toimintatapa kannustivat hakemaan kyläradiotoiminnalle kumppaneita kotimaasta ja muista EU-maista. Joensuun seudun Leader-yhdistyksen ja Maaseudun sivistysliiton hankkeeseen löytyivät kumppaneiksi Kehitysyhdistys Kalakukko ry Pohjois-Savosta sekä Adiber-Leader -yhdistys Keski-Portugalista. Nyt mukana on kolme paikallisradioasemaa Joensuun seudun Radio Rexin lisäksi – Savon Radio Oikea Asema ja radiot Clube de Arganil ja Boa Nova Keski-Portugalista.

Kansainvälisessä Village radio -hankkeessa opiskellaan radio-ohjelmien tekemistä: tekniikkaa, ohjelmien rakennetta ja sisältöä. Lisäksi on järjestetty ensimmäinen kansainvälinen leiri Portugalissa. Vastavuoroinen kyläradioleiri järjestettiin Polvijärvellä syyskuussa 2007.

Yhdessä portugalilaisten kanssa on tehty ohjelmia ja reportaaseja, jotka on lähetetty kunkin radioaseman kautta. Kansalaisjournalismitaitojen lisäksi on tutustuttu uuteen kulttuuriin; tapoihin kertoa ja kuvata omaa arkea ja identiteettiä. Kylien

